

LUNDS
UNIVERSITET

”Huset brinner och vi måste rädda människorna”

En kvalitativ studie om klimataktivisters användning av civil olydnad som verktyg för politisk förändring

Av Lina Almqvist & Sara Corinne Lürén

LUNDS UNIVERSITET
Rättssociologiska institutionen

Kandidatuppsats (RÄSK02)
Vårterminen 2023

Handledare: Olga Cristina Ana Maria
Vargas Falla

Examinator: Anna Lundberg

Förord

Vi börjar med att uttrycka vår djupa tacksamhet till vår handlare, Ana Maria Vargas Falla, för det ovärderliga stöd och uppmuntran som hon har gett oss under hela skrivprocessen.

Tack till våra stöttande familjer och vänner som stått ut med oss hela våren, och som har bidragit med att vi fått luft och faktiskt tagit pauser i skrivandet.

Ett stort tack till aktivisterna som tog sig tid för intervjuer, "Karin", "Alexander", "Fredrik", "Patrik", "Emma" och "Tilda", som i sin tur gav oss en intressant analys och en inblick i klimataktivism och kampen för klimatet. Det har varit ett intressant och lärorikt arbete.

Slutligen vill vi ägna det största tacket till varandra för ett fantastiskt samarbete.

Lund, Juni 2023

Lina Almqvist & Sara Corinne Lürén

Abstract

This thesis presents a qualitative study, which investigates how active members of various climate movements in Sweden utilize civil disobedience as a tool for political change, and their relationship with the political and legal systems. Data was collected through six semi-structured interviews with activists from Sweden, Hungary and Denmark, as well as observations of two court hearings. The study employs the framework of legal consciousness according to Patricia Ewick and Susan Silbey (1998) to explore the individual consciousness of climate activists, and how they justify their use of civil disobedience. The findings illustrate that climate activists exhibit more than one type of legal consciousness, namely a combination of With the law and Against the law consciousness. Furthermore, the activists have shown an awareness of the legal system that exceeded the researchers' expectations.

The outcomes of this investigation unveil that the primary motivating factor for employing civil disobedience in climate activism is the Swedish government's inadequate response to the impending climate crisis. Moreover, the interviewees provided elaborate insights into civil disobedience, employing a conceptual framework that resonates with the notions of Against the law and With the law, as explained by Ewick and Silbey's 1998 schema of legal consciousness, as well as Fritsvold's 2009 addition to Ewick's and Silbey's model, "under the law". This study sheds light on the intriguing and contrasting perspective that climate activists have about the law and the legal system as both essential, yet a hinder in pursuit of climate justice.

Keywords: civil disobedience, legal consciousness, climate activism, climate movement, Extinction Rebellion

Innehållsförteckning

Förord	1
Abstract	2
Introduktion	5
Bakgrund	5
Problemområde	6
Syfte och frågeställning	6
Avgränsningar	7
Viktiga begrepp:	8
Tidigare forskning	10
Process för litteratursökningen	10
Nödvändighetsförsvaret	12
Klimatrörelsen som organisationer i det civila samhället	12
Klimatrörelsen som "krafter för demokratisering"	13
Sammanfattning	15
Teoretiskt ramverk	15
Rättsmedvetande	16
Framför lagen, med lagen, mot lagen	17
"Under lagen"	19
Kritik mot det amerikanska rättsmedvetande	19
Operationalisering av rättsmedvetande i uppsatsen	20
Metodologiska ramverk	21
Reliabilitet och validitet	21
Etiska överväganden	22
Metodval	23
Urval	24
Observationer	26
Semi-strukturerade intervjuer	28
Resultat	31
Tema 1. Allmänhistoriska kontexter om civil olydnad	32
Tema 2. Civil olydnad som ett legitimt verktyg	33
Tema 3. Uppfattad politisk ovilja att agera på klimatfrågan, och nuvarande klimatpolitik	36
Analys och diskussion	38
Framför lagen, med lagen, mot lagen, eller under lagen?	38
Framför lagen	38
Med lagen	39
Mot lagen	42
Under lagen	45

Jämförelse mellan Ewicks och Silbeys, och Hertoghs modell	46
Slutsats	49
Källförteckning	51
Bilagor	54

Introduktion

Bakgrund

I slutet av juni 2020 passerade fyra personer säkerhetskontrollen på Ängelholms flygplats i södra Sverige, en av dem är Pontus Bergendahl, en före detta mjukvaruchef i 50-årsåldern (SVT 2022). De flygbiljetter som han och hans kamrater har i handen är dock bara en kreativ bluff. Biljetterna köptes bara för att kunna passera säkerhetskontrollen och ta sig genom flygplatsen, men de hade aldrig för avsikt att gå ombord på ett plan (ibid.). Efter att de hade passerat säkerhetskontrollen tog sig dessa personer, som i själva verket var klimataktivister, till flygplatsens bana. Några aktivister limmade fast sina händer på flygplanets nos och några vecklade ut en banderoll framför flygplanet med "klimatrelaterade budskap" (ibid.).

Bergendahl lät sig inte avskräckas av de rättsliga påföljderna av denna aktionen och genomförde en liknande aktion i oktober 2021, också på Ängelholms flygplats. De upprepade brotten skulle resultera i ett två månaders-långt fängelsestraff. Bergendahl därmed blev den första klimataktivisterna som fängslades till följd av en klimataktion i Sverige (SVT 2023; Göteborgs-Posten 2023; Bergendahl 2023; Återställ våtmarker 2023).

Andra klimataktivister, som Bergendahl, deltar i klimataktioner och blir också arresterade. Grunderna kan variera från trafikstörningar till sabotage, och dessa kan medföra olika typer av rättsliga konsekvenser, men fängelsestraff är fortfarande sällsynta. Även om de döms för olika brott ser klimataktivister inte sig själva som brottslingar. De anser sig snarare ha blivit orättvist behandlade av rättssystemet, och ibland uttrycker de sig negativt om sina möten med polisen.

Det är nu april 2023, och vi står utanför tingsrätten i Lund och förbereder oss för att göra domstolsobservationer som en del av detta arbete. Medan vi dubbelkollar att vi har våra anteckningsblock, pennor och en inspelare, noterar vi att några aktivister har samlats utanför tingsrätten och fäller ut en skylt, och poserar för bilder som ska laddas

upp i sociala medier. Orden i skylten är målade i ljusa färger, men de bär på ett mörkt budskap: *"Brott: försökte rädda planeten"*.

Problemområde

Klimatförändringarna är en av de största utmaningarna som mänskligheten står inför idag. Trots detta har vissa samhällsgrupper uppfattat att tillräckliga åtgärder inte har vidtagits från regeringarnas sida för att minska koldioxidutsläppen och främja klimaträttvisa. Som ett resultat har en växande klimatrörelse uppstått, vars mål är att utöva påtryckningar på både nationella och internationella politiska system för att snabbt och effektivt hantera klimatkrisen. Historiskt sett har klimatrörelsen försökt använda lagstiftningen som ett medel för att främja sin agenda. Från och med 1970-talet har dock vissa delar av klimatrörelsen valt att tillämpa civil olydnad som en taktik i sina "aktioner". (Fritsvold 2009), som klimatdemonstrationer kallas för. Civil olydnad är en form av politiskt motstånd som används för att bryta mot lagar som anses orättvisa, eller för att visa missnöje med det nuvarande politiska styret (Scott 1985). Exempel på individer som har använt sig av civil olydnad för att försöka skapa positiv förändring i samhället inkluderar Mahatma Gandhi, Rosa Parks och den svenska aktivisten Greta Thunberg. Deras handlingar och engagemang för att belysa viktiga frågor har satt fokus på behovet av kollektiva åtgärder och har fått stor uppmärksamhet både nationellt och internationellt (Singer 2019). Eftersom individer inom klimatrörelser frivilligt bryter mot lagen för att ta itu med ett socialt problem har detta varit av särskilt rättssociologiskt intresse, då det kan avslöja mycket om hur människor förstår och upplever rättssystemet. I den här uppsatsen kommer vi att titta på klimataktivisternas individuella rättsmedvetande i relation till deras handlingar av civil olydnad.

Syfte och frågeställning

Denna studie har två huvudsakliga syften. Det ena är att bidra till kunskapen om rättsmedvetandet hos klimataktivister i Sverige genom att använda Patricia Ewicks och Susan Silbeys modell för rättsmedvetande (1998). För att göra detta kommer vi att undersöka de erfarenheter och relationer som klimataktivister har med det svenska rättssystemet, och därefter analysera hur dessa aktivisters medvetande kan kategoriseras enligt Ewicks och Silbeys modell för rättsmedvetande (1998). Uppsatsens

andra syftet är att avgöra om Ewicks och Silbeys modell för rättsmedvetande (1998) kan bedömas som tillräcklig för att analysera fenomenet civil olydnad i svensk klimataktivism, eller om ett annat perspektiv på rättsmedvetande, såsom Hertoghs spektrum av legal alienation i Europa (2004), behövs.

Utifrån dessa två syften har följande forskningsfrågor formulerats:

- 1) *Vilka erfarenheter har klimataktivisterna i relation till rättssystemet och statliga institutioner?*
- 2) *Hur kan deras rättsmedvetande förstås utifrån Ewicks och Silbeys modell?"*

Genom att utforska varför civil olydnad begås och hur lagen och staten uppfattas av aktivisterna, samt undersöka eventuella skillnader i uppfattningen av lagen mellan aktivister, kan denna uppsats ge insikter om klimataktivismens förståelse och användningen av den kodifierade statsrätten. Med användning av en teoretisk ram och tillämpning av en metod som garanterar reliabilitet och validitet, strävar uppsatsen efter att presentera en välgrundad och nyanserad förståelse av klimataktivisternas rättsmedvetande samt deras relation till det svenska rättssystemet och statliga institutioner.

Avgränsningar

Under datainsamlingen har vi fått intervjua inte bara svenska aktivister, utan aktivister från Ungern och Danmark. Vi inkluderade intervjupersoner från olika länder för att få en bredare förståelse av klimatrörelsens dynamik och utmaningar i Europa. Det möjliggör jämförelser av hur aktivister från olika länder förhåller sig till och uppfattar rättsprocessen, även om vi huvudsakligen fokuserar på svenska lagar och rättsprocessen. Vi anser att insikterna från intervjupersoner från Ungern och Danmark är också relevanta för att förstå och kontextualisera svenska klimataktivisternas ställningstaganden och upplevelser inom den bredare europeiska kontexten. Emellertid kommer den rättsliga analysen baseras på befintliga svenska lagar och involvera tidigare domar samt förhandlingar som vi har observerat. Baserat på dessa faktorer är analysen inriktad enbart på svenska lagar och den svenska rättsprocessen, vilket innebär att vi har uteslutit andra länders rättssystem. Trots att det finns andra relevanta perspektiv, såsom John Rawls teori om rättvisa och ett perspektiv på sociala rörelser, kommer dessa

inte att behandlas i denna uppsats. Syftet är att undvika en utdragen filosofisk diskussion, vilket inte är det primära målet med detta projekt. Däremot kommer teorin om samhällskontraktet, en klassisk sociologisk teori, att användas i viss utsträckning för att diskutera resonemanget hos vissa klimataktivisterna och förklara användningen av civil olydnad.

Som det framgår under uppsatsen har vi genomfört studien utifrån antagandet att det finns ett visst europeiskt rättsmedvetande enligt Marc Hertogh (2004), som skiljer sig avsevärt från den amerikanska rättsmedvetande som Susan Silbey och Patricia Ewick skildrar i sina arbeten (1998, samt 1992).

Viktiga begrepp:

Aktivism: Aktivism kan definieras som konkreta handlingar med politiska eller sociala motiv, som syftar till att skapa förändring i samhället (Nationalencyklopedin 2023). Det kan ta olika former, men i vår studie avser det handlingar som går ut över det vardagliga beteendet, såsom demonstrationer och civil olydnad (ibid.). Klimataktivism är inriktad på att genomföra olika aktiviteter som syftar till att öka medvetenheten om utmaningarna med klimatförändringarna. Målet är att sprida kunskap och förståelse om klimatförändringarnas omfattning och de potentiella konsekvenserna de kan medföra.

Klimataktion: En klimataktion är en specifik åtgärd eller aktivitet som vidtas för att bekämpa klimatförändringen och dess påverkan (European Union 2021). Det kan vara en enskild handling eller en kollektiv insats för att främja hållbarhet och minska klimatpåverkan. Klimataktioner kan variera i omfattning och typ beroende på de specifika målen och behoven hos den aktuella situationen (ibid.).

Civil olydnad: James Scott (1985) definierar civil olydnad som en form av politisk handling där individer eller grupper medvetet och öppet bryter mot lagar eller regler som de anser vara orättvisa, omoraliska eller icke-konstitutionella. Genom att agera på detta sätt utmanar de den rådande makten och strävar efter att förändra eller avskaffa de orättvisa systemen eller normerna. Civil olydnad innebär vanligtvis fredliga metoder såsom icke-våld, offentliga protester, civila olydnadsanktioner och andra former av symboliskt motstånd (Scott 1985). Syftet med civil olydnad är att synliggöra orättvisor,

väcka medvetenhet och främja samhällsförändring genom att påverka allmänheten, maktavare och det politiska systemet.

Legitimitet: Legitimitet kan definieras som en övergripande eller diffus uppfattning att en organisations agerande är önskvärt, korrekt eller lämpligt inom en allmänt accepterad normativ referensram (Suchman, 1995:574). Referensramen hänvisar till de normer, värderingar och förväntningar som finns i samhället och som utgör en gemensam grund för att bedöma och värdera organisationens handlingar (ibid.:574). Denna uppfattning grundar sig på att organisationen eller dess handlingar bedöms som godtagbara, trovärdiga och passande enligt rådande normer och förväntningar inom samhället eller en specifik kontext. När en organisation eller dess handlingar bedöms vara i överensstämmelse med lagar, normer och förväntningar som fastställs av staten, kan den erhålla legitimitet i samhällets ögon och betraktas som en integrerad del av den accepterade och lämpliga ordningsstrukturen (ibid.:574).

Legalitet: Legalitet är ett grundläggande rättsligt värde som innebär att handlingar och beslut måste vara i enlighet med gällande lagstiftning. Inom vissa sammanhang inkluderar legalitet även kvalitetsmått såsom tillgänglighet, klarhet, förutsebarhet och begränsat godtycke (Naarttjärvi 2018). Det betonar individens rättssäkerhet och rättslig rationalitet, samt bidrar till rättens demokratiska legitimitet genom att upprätthålla en koppling mellan den demokratiska processen och rättens effekter (ibid.). Kvalitativ legalitet är viktig för att säkerställa en balanserad maktöverföring mellan den lagstiftande och verkställande makten. Dessa funktioner betonar betydelsen av att upprätthålla kvalitativ legalitet i olika sammanhang bortom enbart begränsningar av individens rättigheter (ibid.).

Nödrätten: Nödrätten, inklusive nödvärn (24 kapitel 1 § BrB) och nöd (24 kap. 4 § BrB), utgör en del av ansvarsfrihetsgrunderna inom rättsväsendet. De rättsliga principerna blir tillämpliga när en individ försöker förhindra ett pågående eller hotande brottsligt angrepp mot sin egen person, en annan person eller egendom (Wennberg 2014:41). För att en sådan handling ska vara berättigad måste den också bedömas som rimlig och försvarlig. Nödvärn definieras som en form av självförsvar, men det får inte utövas som en hämndåtgärd. Detta innebär att nödvärnsrätten upphör omedelbart efter att angreppet har avslutats (ibid.:41).

Tidigare forskning

Process för litteratursökningen

När ett intresseområde hade identifierats var nästa steget att genomföra en litteratursökning. Målen med en litteratursökning var att, genom att hitta relevanta vetenskapliga artiklar om ämnet civil olydighet i klimatrörelsen, kunna få en bättre förståelse för problemområdet, samt att identifiera en eventuell kunskapslucka som vi kunde hjälpa till att utveckla med vår egen rättssociologisk forskning. För sökningen använde vi databaserna EBSCOhost, Web of Science och Scopus för att hitta lämpligt material.

För denna litteraturöversikt har vi använt några, men inte alla steg som beskrivs i Urinboyev, Wickenberg & Leos systematiska litteraturöversikt (2016), samt Brymans rekommendationer till en systematisk litteraturgranskning (Bryman 2018:142), eftersom båda metoderna ansågs vara mycket lika. Till exempel inklusions- och exklusionskriterier, sökning, identifiering och organisering av studier, extrahering av data, samt användning av resultaten för att presentera teman och aktuella trender och luckor i litteraturen (Urinboyev, Wickenberg & Leo 2016.:524-525; Bryman 2018:142). Vi har dock inte skapat en expertpanel (eller granskningspanel) som kunde granska litteraturen, som är ett steg i Urinboyev, Wickenberg och Leos sökning (2016:525).

Inklusionskriterier var peer-reviewed akademiska artiklar eller fallstudier publicerade mellan 2000 och 2023, som vi kunde få full PDF-tillgång till, och som var skrivna på antingen engelska eller svenska. I denna sökning valde vi medvetet att utesluta latinamerikanska, afrikanska och asiatiska artiklar, eftersom vi önskade resultat som kunde vara jämförbara med den svenska kontexten, det vill säga en industrialiserad demokrati av västerländsk typ. Däremot har vi inkluderat Australien i resultaten.

En första sökning gjordes i databaserna med sökorden "civil olydnad" och "klimat", samt de engelska motsvarigheterna "civil disobedience" och "climate". Den inledande sökningen gav inga svenska resultat, därför bestämde vi oss för att istället fokusera på resultat på engelska i vår andra sökomgång. I denna andra omgång, där vi enbart fokuserade på engelska resultat, använde vi återigen nyckelorden "civil disobedience"

och "climate", samt "activism", "climate justice" och "Extinction Rebellion". Sökningen utfördes med hjälp av en boolesk sökning, det vill säga att kombinera nyckelorden med hjälp av kommandona AND, OR och NOT. Resultaten samlades därefter i programmet Zotero, för att på enklare sätt sortera bort eventuella dubletter, och för att senare hantera referenser. Tabell 1 redogör för resultaten av denna sökning:

Tabell 1. Resultaten från databaserna

Nyckelord	Boolesk sökning	Antal träff per databas (valda artiklar)			Valda texter (antal)
		EBSCOhost	Scopus	Web of Science	
civil disobedience, environment, climate activism, climate justice, legitimacy, climate, Sweden	civil disobedience AND environment AND climate activism	4 (4)	3 (1)	3 (3)	8
	civil disobedience AND climate activism OR climate justice	6 (3)	4 (1)	1 (1)	5
	civil disobedience AND legitimacy AND climate justice	1 (1)	1 (1)	1 (1)	3
	civil disobedience AND Sweden	15 (3)	6 (1)	7 (1)	5
	civil disobedience AND climate	92 (16)	60 (23)	17 (11)	50
				71	Totalt
				49	Utan dubletter

Med denna tidigare forskning har vi identifierat tre intressanta resultat, eller teman. För det första har vi identifierat en internationell användning av det som kallas "nödvändighetsförsvaret", som diskuteras i Brogans studie från 2021. För det andra kallas klimatrörelser för organisationer i det civila samhället (Thiri m.fl. 2022; Scherhauser m.fl. 2021; och Vandepitte m.fl. 2019). Som civilsamhällesorganisationer menar Vandepitte m.fl. (2019) att miljöorganisationer, genom att de riktar sig till det gemensamma bästa, åtnjuter en viss grad av legitimitet, trots kontroverser (ibid.:328). För det tredje har vi i Scherhauser m.fl.:s (2021) studie funnit att klimatorganisationer genom att utöva civil olydnad hjälper den demokratiska processen genom att involvera allmänheten i det politiska beslutsfattandet.

Nödvändighetsförsvaret

Enligt Michael Brogans studie från 2021 har nödvändighetsförsvaret¹ använts i domstol av Extinction Rebellion i New South Wales, Australien. Dessa aktivister hade åtalats för trafikstörningar och för "ohörsamhet mot en rimlig instruktion", efter en rad icke-våldsamma protester mellan 2019 och 2020 (Brogan 2021:269).

Vidare förklarar Brogan (2021) aktivisternas användning av nödvändighetsförsvaret med tre punkter. För det första stämmer nödvändighetsförsvaret överens med klimataktivisters moraliska perspektiv: i Brogans fallstudie (2021) hävdar dessa aktivister att det är nödvändigt att bryta mot lagen för att "identifiera och förhindra en större skada", det vill säga den globala uppvärmningen och dess konsekvenser (ibid.:269). Detta innebär att civil olydnad blir obetydlig i jämförelse med de kommande klimatkonsekvenserna. För det andra kan rättsalen bli ett forum för klimataktivister att förklara och försvara sina handlingar. En rättsprocess kan även fungera som en möjlighet att omfördela skulden från klimataktivisterna till de människorna som anses bära skulden för klimatförändringarna (ibid.:269). För det tredje är nödvändighetsförsvaret mindre restriktivt i jämförelse med andra typer av försvar inom det australienska rättssystemet, till exempel tvång och självförsvar, dock förblir nödvändigheten som försvar väldigt restriktiv enligt Brogan (ibid.:269). Vidare förklarar Brogan att det finns en växande internationell acceptans och användning av nödvändighet som försvar i domstolarna, med början 2008 (ibid.:272) och som syns i nyare fall, som Brogans egen fallstudie i New South Wales. Brogan observerar att nödvändighetsförsvaret har använts framgångsrikt av internationella klimataktivister i rättsfall, till exempel i Lyon i Frankrike och Washington i USA (ibid.:268, 272). Detta försvar fungerar dock inte alltid, särskilt inte i de fall då domaren är ensam beslutsfattare (ibid.:273). Däremot konstaterar Brogan att när en jury är inblandad är dessa villiga att inta "en stark moralisk hållning" och acceptera försvaret, trots de rättsliga begränsningar som nödvändighetsförsvaret innebär (ibid.:273, 274).

Klimatrörelsen som organisationer i det civila samhället

Thiri m.fl. (2022) menar i sin studie att sociala rörelser, som Extinction Rebellion, bidrar till att regeringarna håller sig inom den globala koldioxidbudgeten (ibid.:1). Dessutom

---

¹ "The necessity defense" på engelska.

förklarar Thiri m.fl. (2022) att klimataktivister hjälper till att mobilisera samhället genom att skapa genomförbara vägar och viktiga politiska utrymmen för att uppnå klimatmålen (Thiri m.fl. 2022:11). Vidare identifierar Thiri m.fl. (2022) två typer av mobilisering inom klimatrörelsen: en mindre konfrontativ mobilisering som är inriktad på livsstilsförändringar och som riktar sig till en bredare publik av konsumenter, och en annan, mer konfrontativ mobilisering som riktar sig mot fossilindustrin (ibid.:11). Den senare använder ofta mer konfrontativa taktiker och 'direct actions' (ibid.:11), som är som är utmärkande för grupper som Extinction Rebellion, och som använder icke-våld och civil olydnad i sina aktioner.

Medan miljörelsen kallas för en organisation i det civila samhället av Scherhauser m.fl. (2021), nämner författarna att miljöaktivister skiljer sig avsevärt från andra typer av organisationer i det civila samhället, som till exempel NGO:er (ibid.:1, 6). Den huvudsakliga skillnaden är enligt Scherhauser m.fl. (2021) att etablerade NGO:er tenderar att vara status quo-orienterade, medan miljörelsen (Ende Gelände inkluderat) uppfattar att det nuvarande kapitalistiska politiska systemet är skyldigt till klimatsituationen, och för att nå klimaträttvisa måste detta system övervinnas (ibid.:6). I sitt missnöje med status quo hävdar organisationer som Ende Gelände att konventionella strategier för deltagande, såsom petitioner och lobbying, ofta anses ha misslyckats (ibid.:6), vilket ger en anledning till att organisationer i det civila samhället som Ende Gelände skiljer sig från NGO:er i sin användning av civil olydnad.

Klimatrörelsen som "krafter för demokratisering"

I sin fallstudie om den tysk-österrikiska miljörelsen Ende Gelände och dess kamp mot kolkraftsindustrin undersökte Scherhauser m.fl. (2021) rörelsens aktiviteter och strategier. En central strategi för Ende Geländes aktioner, liksom för andra relevanta rörelser i vår egen studie, är användningen av civil olydnad (Scherhauser m.fl., 2021:6). I denna fallstudie presenterar Scherhauser m.fl. skälen för Ende Gelände till att använda civil olydnad mot energiinfrastrukturerna i Tyskland, hur civil olydnad används och hur civil olydnad rättfärdigas av aktivisterna. Vidare är en av slutsatserna i Scherhauser m.fl.:s studie att civil olydnad har potential att användas som ett verktyg för demokratisering (ibid.:7), eftersom den involverar allmänheten i det politiska beslutsfattandet. Scherhauser m.fl. menar att offentligt engagemang en elementär del av

demokratin, och civil olydnad bidrar till demokratiskt deltagande genom att "aktivera" medborgarna, bort från mer traditionella former av offentlig engagemang, så som folkomröstning (ibid.:7).

Dock de flesta klimataktivistgrupper är eniga om icke-våldsprincipen i civil olydnad, eftersom "ingen bör skadas eller utsättas för fara, varken polisen, arbetarna eller aktivisterna" (ibid.:5), finns det vissa meningsskiljaktigheter inom miljörörelsen om huruvida våld bör riktas mot byggnader eller föremål, till exempel i fall av sabotage, eller "ecotage", och inbrott (ibid.:3). Scherhauser m.fl. (2021) dessutom lyfter fram en viss svaghet hos miljörörelser som Ende Gelände, eftersom de utgör en ganska homogen grupp människor ("unga, vita och välutbildade människor som hör till det politiska vänsterspektrumet") (ibid.:6). Slutligen betonar Scherhauser m.fl. behovet av att bredda perspektivet mot okonventionella former av aktivism i studier av energiövergångar (ibid.:2). Ett exempel på "okonventionella" former av aktivism är protester och civil olydnad, som skiljer sig avsevärt från "konventionella" metoder som petitioner och lobbying (ibid.:2, 4).

Vandepitte m.fl. (2019) använder termen 'civil anarkisering' för att beskriva en "hybrid" scenstil inom Ende Gelände (ibid.:332), samma klimatgrupp som står i fokus i Scherhauser m.fl.'s studie (2021). Dock kan begreppet civil anarkisering verka som en oxymoron, beskriver Vandepitte m.fl. (2019) vad varje del innebär: med att vara 'civila' infogar aktivisterna sig själva i det civila samhället, och detta beskriver deras strävan att ses som legitima, "civiliserade" och "värdiga, goda medborgare" (ibid.:332). 'Civila' scener kan betraktas som ett försök att få allmänhetens och polisens acceptans genom att, till exempel inte skada egendom eller att deeskalera spänningar mellan polisen och aktivisterna (ibid.:337). 'Anarkisering' tyder till de anarkistiska principer som Ende Gelände tillämpar, vilket inkluderar vädjanden om antikapitalistisk direkt aktion på gräsrotsnivå (ibid.: 332-333).

Eftersom det råder en spänning mellan de 'civila' och 'ocivila' (alternativt anarkistiska) metoder för motstånd, finns det ett behov att kontinuerligt förhandla legitimitet inom Ende Gelände, och förhållningen sker i förhållande till externa och interna intressenter

(ibid:327, 332, 340), samt interna och externa förväntningar. Dock är Ende Geländes strävan att betraktas som legitima av allmänheten, är vikten av 'ocivila' aktioner att "bestrida och skapa utrymme för politisering genom att störa den politiska eller hegemoniska ordningen" (ibid.:337). Massblockader, en typ av klimataktion som har genomförts av Ende Gelände, kan anses som 'ocivil' eftersom dessa utmanar allmänhetens och institutioners godkännande, men har beskrivits av själva gruppen som "legitim[a] men olaglig[a]" (ibid.:331).

Sammanfattning

Dessa studier främst fokuserar på legitimiteten hos klimataktivistgrupper, deras metoder för handling, samt sätten på vilka de försvarar sig i domstolen. De flesta av dessa studier menar att klimatgrupper är organisationer inom det civila samhället (Thiri m.fl. 2022; Scherhauser m.fl. 2021; Vandepitte m.fl. 2019), och i Scherhauser m.fl. (2021) skiljs klimatrörelserna från mer konventionella organisationer i det civila samhället, som NGO:er. Av dessa studier kan man dra slutsatsen att miljögrupper lägger stor vikt vid legitimitet, inte bara hur de uppfattar sig själva utan även hur de uppfattas av allmänheten, vilket framgår av Vandepitte m.fl. (2019). Vandepitte m.fl:s studie visar att legitimitet uppstår på en intern och en extern nivå. I Ende Geländes fall kan interna förhandlingar om legitimitet och metoder för civil olydnad påverka hur utomstående uppfattar gruppen, och hur legitim gruppen blir i allmänhetens ögon.

Några av dessa studier har fokuserat på europeiska klimatgrupper, men inga av dessa studier hänvisar till en svensk kontext. Dessutom är inga av dessa studier rättssociologiska, eller använder ramverket för rättsmedvetande, som ingår i vår egen studie. Dessa vetenskapliga studier har dock gett en större förståelse för hur miljörelser, som strategiskt använder civil olydnad, fungerar, hur de rättfärdigar sig själva och hur de uppnår legitimitet internt och externt.

Teoretiskt ramverk

Teman på uppsatsen, civil olydnad inom klimataktivism, identifierades med hjälp av det klassiska rättssociologiska begreppet 'the gap problem'. Inom rättssociologin menas med

ett 'gap' en diskrepans mellan två rättssociologiska byggstenar (Baier, Svensson och Nafstad 2018:14). Med gap-problematiken kan en rättssociologisk forskare upptäcka och studera en konflikt i samhället. Vi fann att klimataktivisternas vilja och ärlighet att bryta mot lagar var av stort rättssociologiskt intresse, och att studera detta fenomen skulle kunna avslöja hur denna särskilda grupp i samhället uppfattade det formella svenska rättssystemet och dess lagar. Därmed identifierades en klyfta mellan byggstenarna "law in books" och "social praxis".

Bottom-up inriktning

När klyftan identifierades konstaterade vi att den mest lämpliga utgångspunkten för vårt teoretiska ramverk var att använda en 'bottom-up' rättssociologisk inriktning. Med bottom-up utgår en rättssociologisk forskare från att analysera människors uppfattning om rätten först, i stället för att i första hand analysera rätten och dess effekter på samhället, som karakteriserar ett top-down perspektiv (Schoultz och Nafstad 2020:33). Därmed syftar ett bottom-up perspektiv till att studera hur vardagliga människor uppfattar lagar och vad de erfar som rätten (Schoultz och Nafstad 2020:35, 109). Detta gör en bottom-up rättssociologisk inriktning ett passande utgångspunkt för denna studie. Teorin om rättsmedvetande, som eventuellt valdes till vår primära teoretiska ansats, även ingår i ett bottom-up perspektiv. Mer om rättsmedvetande som teori kommer att redogöras för nedan.

Rättsmedvetande

Rättsmedvetande innebär "vad människor erfar som rätt" (Baier, Svensson och Nafstad 2018:87-88; Schoultz och Nafstad 2020:267). "Vanliga" människor som inte har någon formell rättslig bakgrund, och sätten på vilka de förstår rätten, har varit föremål för Ewicks och Silbeys studier om rättsmedvetande i USA (1998 och 1992). Ewick och Silbey (1998) menar dessutom att vanliga människor, som varken är jurister eller politiker "[deltar] i processen att konstruera legalitet" (Ewick och Silbey 1998:35), som även förstärker länken mellan rätten och samhället som rättssociologin ämnar studera. Eftersom klimataktivister inte behöver någon juridisk bakgrund för att bli aktivister, befinner de sig istället inom den tidigare nämnda kategorin av "vanliga" medborgare, var Ewicks och Silbeys teorin om rättsmedvetande lämplig för denna studie.

Framför lagen, med lagen, mot lagen

Utifrån Ewick och Silbeys texter (1992, 1998) kan slutsatsen dras att medborgarna i en stat, även om det sker på individuell nivå, är aktörer som ger lagen mening. Ewick och Silbey skriver, "Människor beskriver sitt förhållande till lagen som något som de står inför, som de engagerar sig i och som de kämpar mot" (Ewick och Silbey 1998:47). Ewick och Silbeys påstående (1998) ger upphov till tre former av rättsmedvetande, 'framför lagen', 'med lagen' och 'mot lagen'². Dessa typer av medvetande kan beskrivas som anpassning (framför lagen), förhandlande (med lagen) och motstånd (mot lagen) (Ewick och Silbey 1992:747). Dessa förhållanden till lagen kommer att beskrivas i stycken nedan.

Med en 'framför lagen' rättsmedvetande (anpassning) uppfattas rätten av människor som "standarden för den objektiva verkligheten" (Ewick och Silbey 1998:80-81). Detta innebär att lagen tilldelas en normativ kvalitet som inte bara etablerar en beteendestandard för människor, utan även anses forma verkligheten. Erik D. Fritsvold (2009), som även använder Silbeys och Ewicks (1998) teorier beskriver att rätten upplevs som abstrakt och statisk, vilket ger den en viss legitimitet hos personer med ett medvetande om att vara "inför lagen" (Fritsvold 2009:804). Vidare upplever individer som har ett rättsligt medvetande "före lagen" lagen som autonom och objektiv, vilket innebär att den, med tanke på att den är avlägsen från människor, dömer människor lika (ibid.:804). För att sammanfatta både Fritsvolds (2009), och Silbeys och Ewicks (1998) definitioner, förstås rätten i en framför lagen-medvetande som ett abstrakt ting, som är skild från människor och vardagliga processer, och människor inte kan påverka lagarna på något sätt. På grund av sitt oberoende från samhällets processer är lagen neutral och rättvis i sin behandling. Lagens legitimitet och trovärdighet upplevs så starkt utifrån ett framför lagen-medvetande att människor ger de nedskrivna lagarna den normativa makten att diktera deras beteenden, och även utforma verkligheten.

'Med lagen' (förhandlande) är det nästa elementet i Silbeys och Ewicks schema. Enligt detta medvetande ses lagen inte som en normativ kraft, utan som ett 'spel' och ett verktyg som kan användas av individer som ett medel för att nå ett mål (ibid.:804). Även

---

² Vi lånar begreppen 'framför lagen', 'med lagen' och 'mot lagen' från John Woodlock, som har använt dem i sitt kapitel inom Schoultz och Nafstads antologi (2020:267-284). Vi har inte själva tagit fram de svenska översättningarna.

om denna syn på rätten kan uppfattas som "cynisk" (ibid.), menar Fritsvold att ett med lagen-perspektiv avmystifierar rätten och sina processer, till skillnad från ett framför lagen-rättsmedvetande (ibid.). Med denna typ av rättsmedvetande kan man anta att individer har makt över det rättsliga utfallet genom att använda lagen till sin fördel, och att lagen inte tilldelas den normativa kvalitet som ett framför lagen-medvetande gör.

I en 'mot lagen' rättsmedvetande (motstånd) uppfattas rätten som oförmögen att uppfylla sin roll (Ewick och Silbey 1998:196, 28). Ytterligare menar Ewick och Silbey att i ett 'mot lagen' rättsmedvetande uppfattas rätten som en produkt av makt, och tilldelas en tyrannisk karaktär (Ewick och Silbey 1998:28) som Fritsvold även upprepar i sina definitioner (Fritsvold 2009:805). Enligt Ewick och Silbeys analys kan vi dra slutsatsen att personer med ett mot lagen-medvetande tidigare har blivit besvikna av rättssystemet. Därför betraktar dessa personer rättssystemet som ett hinder och anser att lagen är illegitim. (Ewick och Silbey 1998:84). På grund av denna negativa inställning till rätten kan människor som har en mot lagen-mentalitet öppet motstå sig rätten och även organisera kollektiva sociala protester (Schoultz och Nafstad 2020:276). Poängen med att göra motstånd mot lagen är att avslöja dess orättvisa funktionssätt så att den kan ändras, som Woodlock exemplifierar med #metoo rörelsen (ibid.:277).

Silbey och Ewick menar att en individs rättsmedvetande, oavsett om det kategoriseras som framför lagen, med lagen eller mot lagen, är villkorlig (Ewick och Silbey 1992:747) vilket betyder att en individs medvetande är flytande, och kan både ändras under vissa omständigheter, samt samexistera med andra typer av rättsmedvetenhet, vare sig framför, med eller mot lagen. Detta innebär att de tre ovan nämnda typerna av rättsmedvetande inte utesluter varandra, och att individer kan uppvisa mer än en, och till och med motsägelsefulla, former av rättsmedvetande (Fritsvold 2009:804). För att exemplifiera dessa motstridande typer av rättsmedvetande har de individer som observerats av Ewick och Silbey visat att de kan uppvisa missnöje och besvikelse för de rättsliga processer men ändå vänder sig till rättssystemet trots missnöje (Ewick och Silbey 1992:739). Samtidigt kan en individ visa alla tre typer av rättsmedvetande under vissa omständigheter, som Ewick och Silbey exemplifierar med sin 1992 studie om Millie Simpson.

“Under lagen”

Erik D. Fritsvolds 2009 artikel bidrar med ytterligare en kategori till Ewick och Silbeys schema. Fritsvold har tillagt en ‘under lagen’ syn på rätten då han ansåg att radikala klimataktivisterna i organisationer så som Earth First! och Blackbird i USA inte riktigt passade in i en mot lagen-rättsmedvetande. Skillnaden mellan ett mot lagen-perspektiv och ett under lagen-perspektiv är avsevärda enligt Fritsvold (2009) eftersom inom ett mot lagen-medvetenhet tänks att rätten ofta misslyckas som en tillgång för att uppnå rättvisa, medan med ett under lagen-medvetande ser individen rätten som en aktör för orättvisa (Fritsvold 2009:816). Tillika menar Fritsvold att “radikala” klimataktivister som utövar civil olydnad i former av ‘direct action’³ och sabotage inte passar in i kategorin ‘mot lagen’, eftersom motstånd i en ‘mot lagen’ medvetande är relativt mildt, och inte tillräckligt representerar de former av motstånd som används av radikala miljöaktivister (ibid.:819).

Kritik mot det amerikanska rättsmedvetande

Fritsvolds artikel (2009) är en av flera exempel där Ewicks och Silbeys schema för rättsmedvetande (1998) har använts som underlag, inte minst inom studier om civil olydnad och klimataktivism. Emellertid är Fritsvold, Ewick och Silbey amerikanska akademiker. John Woodlock (2020) menar att Marc Hertogh (2004) hävdar att, för att rättsmedvetande ska kunna tillämpas på ett europeiskt sammanhang ska det uppdateras utanför Ewicks och Silbeys schema (Schoultz och Nafstad 2020:271). Hertogh menar att trots att majoriteten av litteraturen om rättsmedvetande har sitt ursprung i USA, är de amerikanska och europeiska uppfattningar om lagen helt olika, samt att de amerikanska och europeiska rättsmedvetande har sitt ursprung i två olika rättsociologiska traditioner (Hertogh 2004:457, 2018:14-15; Schoultz och Nafstad 2020:271). Hertogh menar att det amerikanska rättsmedvetande grundar sig i Roscoe Pound, vars analys har mest fokuserat på “the (official) law in action” och hur människor upplever den officiella statsrätten. Å andra sidan härrör den europeiska traditionen från Eugen Ehrlichs “levande rätten”, och genom utgångspunkten vad människor uppfattar som rätt (Hertogh 2004:474, 480). Hertogh vidare anser att på grund av den europeiska "sekulariseringen" och missnöje med rätten upplever européerna en viss rättsalienation, som betyder att av

---

³ “Direct action” beskrivs av Fritsvold som aktioner där civil olydnad och lagbrytande används taktiskt av demonstranter (Fritsvold 2009:801)

olika anledningar tar människor gradvis avstånd från rätten och denne blir mindre närvarande eller betydande i människors liv. Denna är även en väsentlig skillnad mellan de europeiska och amerikanska uppfattning om lagen (Schoultz och Nafstad 2020:271; Hertogh 2018:13-14). Hertoghs rättsalienation (2004) kan ses som ett spektrum och delas in i följande kategorier: *Rättslig meningslöshet*, *Rättslig maktlöshet*, *Rättslig cynism*, *Rättslig värdeisolering*, som skildras av John Woodlock i Schoultz och Nafstads antologi (2020:272) i tabellform, som presenteras nedan:

Tabell 2: Marc Hertoghs rättsalienation⁴

Rättslig meningslöshet	Rättslig maktlöshet	Rättslig cynism	Rättslig värdeisolering
Upplevd oförmåga att förstå rätten och försutse utgången av rättsprocesser	Upplevd oförmåga att kontrollera utgången av rättsprocesser och en känsla av att rätten är restriktiv	En känsla av att reglerna i rättssystemet inte längre är eller inte längre borde vara bindande	Upplevt gap mellan rättens värden och egna personliga värden

För att sammanfatta Hertoghs analys av rättsmedvetande kan det konstateras att Hertoghs betraktar de amerikanska och europeiska kontexterna som betydligt olika på grund av deras olika socio-juridiska traditioner, vilket föreslagits av två olika rättsteoretiker: Pound och Ehrlich. Vidare syftar det amerikanska rättsmedvetandet till att undersöka hur den officiella lagen upplevs av människor, medan den europeiska grenen syftar till att studera vad människor uppfattar som rätt. Hertoghs slutsats (2004, 2018) är vidare att det föreligger en rättslig alienation som gradvis leder människor bort från lagen, och denna alienation kan kategoriseras i fyra grupper: Rättslig meningslöshet, rättslig maktlöshet, rättslig cynism, eller rättslig värdeisolering.

Operationalisering av rättsmedvetande i uppsatsen

Som våra forskningsfrågor antyder kommer denna studie att fokusera på att använda Silbeys och Ewicks 1998 modell för rättsmedvetande i en svensk kontext, genom att utreda huruvida deras medvetande kan anses som att vara framför lagen, med lagen, eller mot lagen. Enligt resultaten kommer vi sedan att avgöra om ytterligare perspektiv på rättsmedvetande, såsom Fritsvolds (2009) under lagen, eller Hertoghs (2004)

⁴ Tabellen visas i Woodlocks kapitel inom Schoultz och Nafstads antologi och är inte skapad av oss.

rättsalienation behövs för att utvärdera den svenska kontexten. Det sistnämnda kommer att tas upp i diskussionsdelen av uppsatsen.

Metodologiska ramverk

De metodologiska ramverken för denna studie kommer att diskuteras i följande avsnitt. Målet är att beskriva hur studien har praktiskt genomförts. Vi kommer att presentera reliabilitet och validitet, etiska överväganden, metodval, urval, datainsamling och analysmetod.

Reliabilitet och validitet

Reliabilitet och validitet utgör viktiga begrepp när det gäller kvaliteten på en undersökning, och utgör viktiga kriterier när det kommer till en kvalitativ forskning som denna (Bryman 2018:465). Validitet handlar om att säkerställa att datainsamlingen och tolkningen av resultaten är giltig och relevant i förhållande till forskningsfrågorna och syftet med studien. Reliabilitet handlar om att säkerställa att resultaten är pålitliga och kan reproduceras vid en ny undersökning (ibid.:72). När man använder begreppen reliabilitet och validitet i kvalitativ forskning behåller man deras grundläggande betydelse men ger mindre vikt åt mätning. Detta beror på att kvalitativ forskning ofta handlar om att undersöka sociala fenomen som inte enkelt kan mätas eller kvantifieras. Istället fokuserar man på att säkerställa att resultaten är pålitliga och giltiga genom extern reliabilitet, intern reliabilitet och intern validitet (ibid.:465).

Enligt Bryman (2018:465) syftar extern reliabilitet till den utsträckning i vilken en undersökning kan upprepas. Eftersom det inte går att "frysa" en social miljö och de sociala betingelserna, kan det vara svårt att uppfylla detta kriterium (ibid.:465). Som strategi för att tillgodose de krav som extern reliabilitet ställer, var det viktigt att dokumentera och beskriva noggrant hur data har samlats in och hur analysen har genomförts. På så sätt kan andra forskare få en tydlig bild av undersökningsprocessen och därmed öka möjligheten att upprepa studien och få liknande resultat (ibid.). Det kan också vara viktigt att redovisa eventuella avvikelser och förändringar som gjorts i processen, så att replikerande studier kan ta hänsyn till dessa. Intern reliabilitet syftar på hur väl en forskargrupp kommer överens om tolkningarna av insamlade data (ibid.). För att säkerställa hög intern reliabilitet har vår grupp haft regelbundna möten där vi har diskuterat och jämfört våra tolkningar. På så sätt undveks tolkandet av samma data

på olika sätt, vilket skulle påverka tillförlitligheten och validiteten i studien negativt. Internt validitet syftar bland annat på hur väl en forskargrupp kommer överens om observationer och de teoretiska idéerna som har utvecklats under studiens gång (ibid.). För att säkerställa hög intern validitet har vi genom att observera och dokumentera en rättegång med klimataktivister inblandade för att sedan jämföra dessa observationer med de teoretiska idéer som ligger till grund för studien.

Reflexivitet är också viktigt för att minska risken för okontrollerade inverknings av värderingar och därmed öka reliabilitet och validitet i studien. Som forskare är det avgörande att vara reflektiv och medveten om sin egen roll i forskningsprocessen för att öka reliabilitet och validitet i studien (ibid.:471). Genom att vara reflektiva kan vi som forskargrupp säkerställa högre intern reliabilitet genom att aktivt jämföra och diskutera tolkningar av data med varandra. Vidare kan en reflexiv forskningsansats också öka validiteten genom att undersöka flera olika perspektiv och teoretiska ramverk, vilket kan bidra till en mer nyanserad och komplett bild av sociala fenomenet som undersöker (ibid.:471).

Etiska överväganden

Forskningsetiska principer, såsom de som fastställs av Vetenskapsrådet (2017) är viktiga att följa för att säkerställa god forskningssed. Dessa riktlinjer innehåller krav på att respektera deltagarnas integritet, minimera risker och garantera konfidentialitet (Bryman 2018:170). Med hänsyn till att respondenterna har delat personliga känslor och tankar i vår studie, har vi noga beslutat att värna om deras integritet. För att upprätthålla anonymitet och skydda deras identitet har vi avstått från att använda deras verkliga namn eller att koppla deras boendeort till deras svar. Genom att vidta dessa åtgärder strävar vi efter att säkerställa att respondenterna förblir skyddade och anonyma, vilket är i linje med etiska principer för forskning som betonar vikten av att respektera deltagarnas integritet och konfidentialitet. Vid starten av intervjuerna erhöll vi intervjupersonernas muntliga samtycke och informerade dem samtidigt om anonymisering av deras svar. Vi begärde också tillåtelse att spela in intervjuerna och klargjorde att inspelat material endast skulle vara tillgängligt för oss författarna, för att senare transkriberas och raderas efter att uppsatsen har lämnats in. Vi betonade också att intervjupersonerna hade rätt att avbryta sin medverkan vid vilket tillfälle som helst,

även efter intervjun. Genom att följa dessa forskningsetiska principer strävade vi efter att säkerställa att deltagarna i vår studie behandlades med respekt, deras integritet skyddades och deras välbefinnande prioriterades (Vetenskapsrådet 2017). Utöver detta erbjöds möjligheten för deltagarna att få tillgång till den färdigställda uppsatsen. Detta åtagande syftade till att främja en öppen och transparent forskningsprocess samt att uttrycka vår uppskattning för deras värdefulla medverkan i studien.

Metodval

Valet av kvalitativ forskningsmetod grundade sig på flera faktorer, bland annat det begränsade antalet respondenter som var tillgängliga för oss att samla in kvalitativ data från. Vidare berodde valet av forskningsmetod på studiens syfte och frågeställningar. Om syftet med forskningen hade varit att skapa en bredare och mer generell kunskap om det undersökta fenomenet, skulle vi ha övervägt att använda en kvantitativ metod eller en kombination av både kvantitativa och kvalitativa metoder för att uppnå en mer heltäckande bild av fenomenet i fråga. Valet av metod beror på vilken typ av kunskap som söks och vilka frågeställningar som behöver besvaras.

Vi har valt att använda en kvalitativ metod för att få en djupare förståelse av aktivisternas individuella perspektiv kring civil olydnad. Vi insåg att enbart samla in data genom intervjuer kunde leda till diskrepans mellan vad som sägs och faktiska beteenden, därmed valde vi att även använda domstolsobservationer i vår studie. Därmed är vår metod inspirerad av etnografi, utan att vara en etnografisk studie på grund av tidsbrist eftersom etnografier är tidskrävande forskningsmetoder som innebär att forskaren spenderar lång tid i fältet (Bryman 2018:512)

Användningen av semistrukturerade intervjuer ger möjlighet att få detaljerade svar från aktivisterna, medan observationer ger viktig kontextuell information om situationen och beteendet som studeras (Bryman 2018:337-651). Observationer kan erhålla kompletterande data som kan verifiera och komplettera de insamlade intervjudata (ibid.:337). Bryman (2018:771) betonar vikten av att använda flera metoder i en studie för att öka validiteten och reliabiliteten av forskningsresultaten. Genom att använda båda dessa metoder kan vi få en mer komplett bild av fenomenet och därmed dra mer tillförlitliga slutsatser.

Urval

Metoden som användes för att rekrytera intervjupersoner kan klassas som snöbollsurval, vilket innebär att man börjar med en begränsad grupp och sedan använder sig av deras kontakter och nätverk för att nå ut till fler potentiella deltagare (Bryman 2018:245). Dessutom ansåg vi att det kunde underlätta processen för oss som forskare att nå personer i mer slutna sociala miljöer, så som sociala rörelser (Bryman 2018:504, 518).

För att rekrytera lämpliga intervjupersoner använde vi oss i första hand av att försöka komma i kontakt med aktivister som deltog på ett seminarium anordnat av LUCSUS (Lunds universitets centrum för hållbarhetsstudier) den 17:e april under Lunds hållbarhetsveckan. Vi såg detta som en möjlighet att nå klimataktivisterna som antingen kunde delta i vår studie eller föreslå personer som kunde vara intresserade. Utöver detta tog vi kontakt med Extinction Rebellion Skåne och Lund genom deras Facebooksida, då Extinction Rebellion (XR) använder Facebook som sin huvudsakliga kommunikationskanal och därför var relevant att undersöka på plattformen. Vidare kontaktades Extinction Rebellion Sápmi via e-post, samt olika institutioner på Lunds universitet för att på så sätt komma i kontakt med medlemmar med erfarenhet av civil olydnad. Slutligen tog vi privat kontakt med aktivister genom Facebook. För att delta i intervjun var det enda kriteriet att personerna skulle vara eller tidigare ha varit engagerade i någon klimatgrupp som bedriver fredlig civil olydnad. Syftet med urvalet var att inkludera individer med olika bakgrunder och åldrar för att få en bredare bild av hur samhället ser på klimatfrågor. Totalt hörde sex personer från olika klimataktivistgrupper av sig och samtliga inkluderades i studien. En vanlig praxis inom forskning är att använda fiktiva namn för att skydda deltagarnas anonymitet (Bryman 2018:170). Den geografiska spridningen av intervjupersonerna inkluderade en person från Unger, tre från Sverige (två från Skåne och en från Norrbotten), och två från Danmark. En av intervjupersonerna, "Alexander", förmedlade vidare en annan person som också inkluderades i studien.

Datainsamling

Vår datainsamling bestod av icke-deltagande observationer och intervjuer. Vi genomförde sex intervjuer med en jämn fördelning av kvinnor och män, samt två

domstolsobservationer. Hälften av intervjudeltagarna var aktiva inom olika klimatgrupper i Sverige, medan den andra hälften var aktiva inom olika klimatgrupper i EU. Genom att intervjua en mångfald av deltagare från olika klimatgrupper, bakgrunder och länder har vi fått möjligheten att ta del av olika perspektiv och erfarenheter, som även fördjupade vår kunskap om klimatrörelsen idag. Följande personer har varit föremål för våra observationer och intervjuer. Namnen har ändrats för att uppfylla Vetenskapsrådets krav på anonymitet.

- “Sara” (Extinction Rebellion): observation
- “Karin” (Rebellmammorna): observation och intervju
- “Fredrik” (Extinction Rebellion Sápmi): intervju
- “Tilda” (Den Grønne Ungdomsbevægelse): intervju
- “Emma” (Den Grønne Ungdomsbevægelse): intervju
- “Alexander” (Extinction Rebellion Hungary): intervju
- “Patrik” (Återställ våtmarker): intervju

“Karin” är aktiv inom Rebellmammorna, en gren av Extinction Rebellion som utgörs av kvinnor som driver frågor som rör föräldraskap, moderskap och klimatet. Under 30 år har hon varit anställd i Skåne-regionen och har tillbringat sammanlagt 10 år utomlands som lärare. Genom sin erfarenhet utomlands, framför allt genom att bevittna extrem fattigdom, ansåg hon att klimaträttvisa och exploateringen av de fattigare delarna av världen var en viktig faktor som drev henne till klimataktivism. Patrik är aktiv inom Återställ våtmarker som arbetar främst för att främja återställandet av våtmarker och för att skydda dessa viktiga ekosystem. För närvarande betraktar han sig huvudsakligen som en aktivist vars grundläggande motiv är att som forskare har han fått en djupgående förståelse för klimatkrisen. Fredrik är också aktiv inom en gren av Extinction Rebellion, XR Sápmi, som fokuserar på att lyfta fram samiska perspektiv och frågor om urfolksrättigheter i klimatfrågan. Han jobbar på en hästgård i Norrbotten och uppgav att han har haft ett intresse för miljöskydd och klimatfrågor under hela sin livstid. Bland annat representerar dessa deltagare aktivister inom klimatgrupper i Sverige, medan de följande aktivisterna representerar klimatgrupper inom EU. Alexander är en nuvarande student och en tidigare aktivist inom Extinction Rebellion Ungern. Han började sitt engagemang i rörelsen år 2019 efter att ha blivit introducerad till den av en vän som redan var aktiv i gruppen. Alexander deltog i ett möte som fungerade som en

uppvaknande för honom när det gäller klimatkrisens allvar och nödsituationen. Mötet ledde till en ökad medvetenhet om klimatkrisen och dess konsekvenser. Emma och Tilda tillhör samma klimatgrupp i Danmark, Den Grønne Ungdomsbevægelse, men deltar också i aktioner som organiseras av Extinction Rebellion Danmark. Den Grønne Ungdomsbevægelse är en politisk ungdomsrörelse som fokuserar på miljöfrågor och hållbarhet, och har som mål att påverka danska politiken genom att driva frågor om klimatförändringar, grön omställning och en hållbar framtid. Emma är för närvarande en student medan Tilda arbetar deltid som sjuksköterska för att kunna ägna mer tid åt sin aktivism. Tilda uttrycker att hon blev engagerad i klimataktivismen år 2021 på grund av sin djupa frustration över klimatkrisen och ville vara aktiv på något sätt.

Observationer

Två lämpliga domstolsförhandlingar för observation identifierades, och dessa ägde rum den 17:e samt den 24:e april 2023 i Lunds tingsrätt. Efter att ha identifierat dessa, var det nödvändigt att även bestämma aspekter eller beteenden som var relevanta för våra forskningsfrågor. Detta gjorde det möjligt för oss att samla in data mer tillförlitligt och minska risken för att viktiga detaljer skulle glömmas bort. För dessa observationer använde vi Isabel Schoultz och Janne Flygheds domstolsetnografi som bas (Schoultz och Flyghed 2021). Med grund i denna studie bestämde vi på förhand vissa riktlinjer för observation, till exempel, hur många aktivister befann sig i rättsalen, kroppsspråk, och åberopande av nödrätten som försvar, som ökade jämförbarheten mellan våra anteckningar, vilket är särskilt viktigt vid forskning som involverar flera forskare (Bryman 2018:338). Genom tillämpningen av en reflexiv ansats och hänsyn till erfarenheter, olika perspektiv och den lokala kontexten kan dessa observationer bidra till en mer inkluderande och mångfacetterad syn på rätt och laglighet, vilket i sin tur kan bidra till en mer rättvis rättspraxis (Bostan 2019:66).

Innan genomförandet av observationerna har teknisk utrustning, i form av en digital inspelare, testats för att säkerställa dess funktionalitet. Det bör noteras att inspelning av huvudförhandlingar på en domstol betraktas som lagligt och kräver inte samtycke, med hänsyn till domstolens offentliga status (Bodström 2004). För att genomföra observationer är det nödvändigt att forskaren gör fältanteckningar (Bryman 2018:533). Detta var svårt att göra omedelbart och kan leda till förlust eller förvrängning av data eftersom man får förlita sig på sitt minne. För att minimera denna problematik har vi

skrivit ner våra anteckningar så snart som möjligt för att kunna återge en så detaljerad beskrivning som möjligt. En kombination av fältanteckningar och inspelningar av domstolshandlingar säkerställde att allt observationsmaterial dokumenterades och återgavs så noggrant och tillförlitligt som möjligt (ibid.:533-538).

Vi tog några åtgärder vid våra observationer i tingsrätten, för att på så sätt inte störa parterna. Detta innebar att vi inte pratade med aktivisterna, försökte hålla oss på avstånd från gruppen, satt åtskilda från aktivisterna under rättegången, samt genomförde observationerna så tyst som möjligt. Rättegångarna den 17 och 24 april i Lunds tingsrätt gällde två olika personer: "Sara" som observerades den 17 april, medan "Karin" observerades den 24 april. Karin samtyckte till att bli intervjuad före sitt domstolsdatum och utgör en del av våra intervjuresultat. Likheter och skillnader mellan de båda kunde observeras vid båda rättegångarna och kommer att presenteras i följande stycke.

Både Sara och Karin är kvinnor över 60 år. Sara har utländsk bakgrund medan Karin är av svensk härkomst. Detta anses som relevant information i samband med deras behandling i rättssalen. Vid båda tillfällena organiserades en "Court Support Action" av Extinction Rebellion Lund, som syftade till att erbjuda stöd till de åtalade i deras förhandlingar. Dessa aktioner annonserades på Facebook, vilket var där vi fick reda på dem. Före varje rättegång poserade alla aktivister för foton utanför tingsrätten. Banderollerna "Stop repression against activists" och "Brott: försökte rädda planeten" dök upp båda gångerna, medan en röd flagga med orden "Kvinna Liv Frihet" i vita bokstäver dök upp endast vid den första rättegången, och hölls av Sara. Både Sara och Karin åtalades båda för ohörsamhet mot ordningsmakten (16 kap 3 § brottsbalken), om än för olika klimataktioner och i olika delar av landet, men båda klimataktionerna ägde dock rum under sommaren 2022. Både Sara och Karin hade ingen försvarsadvokat som företrädde dem. Det kan finnas flera möjliga skäl till varför både Sara och Karin inte hade någon försvarsadvokat. Vi tolkar deras beslut som strategiska överväganden snarare än ekonomiska skäl. Det är möjligt att de aktivt valde att inte anlita en försvarsadvokat för att agera som "självförsvarare" och förmedla sitt budskap samt markera sin ståndpunkt gentemot rättsväsendet och samhället. Det är dock viktigt att påpeka att dessa

spekulationer är våra egna och att de verkliga skälen kan vara mer komplexa och varierade för varje individ.

I början av varje rättegång meddelade ordföranden, som också var samma person för båda rättegångarna, om detta, likväl att dessa situationer medförde särskilda regler. Vi kunde konstatera att detta innebar att ordföranden skulle ge ordet till de tilltalade när det var lämpligt, det vill säga när en fråga riktades till dem eller när de presenterade sin egen bevisning, annars skulle de avbrytas. Vi kunde konstatera att Sara och Karin hade papper redo framför sig som de kunde läsa ur närhelst ordföranden gav dem ordet, och detta kunde bero på avsaknaden av en försvarsadvokat. I båda rättegångarna höll Sara och Karin med om att de var närvarande och att de deltog i de respektive handlingarna, men båda nekade till brott. Både Sara och Karin åberopade nödrätten, som i 24 kap. 1 § brottsbalken definieras som en ansvarsfrihet vid en nödsituation, vilket båda de åtalade hävdade gällde för klimataktionerna och för dagens klimatkris. Kort sagt hävdade både Sara och Karin att de agerade proportionerligt i förhållande till den pågående krisen och att de demonstrerade fredligt. I båda fallen lade båda åklagarna fram digitala bevis i form av foton och videor som tydligt visade både Sara och Karin vid sina respektive aktioner. I båda fallen hävdade åklagarna att bevisen visade att de tilltalade var i räckhåll för att kunna höra och förstå vad polisen sa, och att de därmed var åtalet ohörsamhet mot ordningsmakten aktuella för dem. I båda fallen yrkade åklagaren att den tilltalade skulle dömas för brott och till dagsböter proportionellt till deras inkomst.

Semi-strukturerade intervjuer

Vi har valt att genomföra både fysiska och digitala intervjuer, eftersom några av våra respondenter antingen befann sig långt bort eller inte kunde träffas med oss ansikte mot ansikte. Å ena sidan fanns det fördelar med fysiska intervjuer, eftersom det fysiska mötet kan skapa en mer avslappnad atmosfär och göra det lättare för deltagaren att känna sig bekväm att dela med sig av personliga erfarenheter och åsikter (Bryman 2018:564). Dessutom kan det fysiska mötet göra det enklare för intervjuaren att fånga upp intervjupersonens kroppsspråk och andra icke-verbala signaler, vilket kan ge en mer omfattande förståelse av intervjupersonens perspektiv och upplevelser (ibid.:564). Å andra sidan visade det sig att det fanns flera fördelar med digitala intervjuer, varav en av

de största var dess flexibilitet. Via Zoom var det enkelt för forskaren att kommunicera med deltagare från olika geografiska platser, vilket gjorde det möjligt att genomföra intervjuer med personer som annars skulle vara svåra att nå. Dessutom kunde digitala intervjuer spara tid och kostnader som annars skulle ha krävts för att resa till intervjusubjektens plats (ibid.:590-594). En svaghet med Zoom-intervjuer var att ibland var det svårt att höra vad en respondent sa, som kunde påverka kommunikationen, och det var mer komplicerat att bedöma deras kroppsspråk.

En svaghet vid genomförandet av intervjuer är det potentiella inflytandet från intervjuarens egen bakgrund, attityder och beteenden på intervjupersonernas svar och reaktioner (Denscombe 2018:293). För att mildra påverkan har vi strävat efter att skapa en trygg och avslappnad miljö för intervjupersonerna genom att, till exempel vid fysiska intervjuer, låta dem välja intervjuplatsen och förse oss med fika för att skapa en bekväm atmosfär. Vidare har vi varit medvetna om att intervjupersonerna kan vara mer benägna att svara på ett sätt som de tror att intervjuaren vill höra, vilket kan snedvrیدا resultaten (ibid.:293.), och risken har iakttagits. Det är också viktigt att observera att olika intervjuare kan påverka intervjupersonerna på olika sätt, vilket kan leda till variationer i resultat mellan olika intervjuare (Bryman 2018:569). Därtill har vi ansträngt oss att vara så objektiva och neutrala som möjligt mot intervjupersonerna för att minimera potentiella inflytanden från vår sida och diskutera samt jämförde våra anteckningar och uppfattande med varandra på efterhand.

När intervjupersoner kontaktades, förklarade vi syftet med studien och ämnet för intervjun. För att skapa en bekväm och trygg miljö för intervjupersonerna hölls intervjuerna vid tidpunkter och platser som passade dem. Under intervjuerna användes två intervjuguides (Bilaga 1 och 2) för att stödja och säkerställa att frågorna var tillräckligt breda för att möjliggöra följdfrågor och fördjupning i svaren (ibid.:561-566). Intervjuguiden gav oss både flexibilitet och struktur under intervjun. Vi skapade sex teman med flera så öppna och icke-ledande frågor som möjligt inom varje tema: 1) Bakgrund utanför klimataktivism, där de kunde berätta lite om deras sysselsättning; 2) Plats i klimatorganisationen (om de hörde till en); 3) Klimatets betydelse för dem, och anledningen till att använda civil olydnad; 4) Individuell påverkan på grund av aktivism; 5) Syn på staten och Sverige; och 6) Lagar (där uppfattningar om nödrätten ingick). Till internationella respondenter använde vi oss av en anpassad intervjuguide (bilaga 2) där

till exempel frågor avseende svenska staten och svenska lagar uteslöts. Att använda en intervjuguide gav oss möjligheten att anpassa oss till respondenterna och deras svar genom att välja frågor i realtid och se till att viktiga frågor som var relevanta för ämnet inte glömdes bort. Vi genomförde intervjuerna både digitalt och på plats. Fyra av intervjuerna genomfördes via Zoom medan två genomfördes fysiskt. För att säkerställa intervjupersonernas trygghet och förståelse för deras rättigheter, läste vi igenom information om deras roll och rättigheter enligt Vetenskapsrådet (2017). Detta inkluderade att all medverkan var anonym och att intervjupersonerna hade rätt att avbryta sin medverkan när som helst, även efter att intervjun hade avslutats. I enlighet med etiska riktlinjer för forskning inhämtade vi informerat samtycke från samtliga deltagare angående inspelning av intervjuerna (ibid.). Intervjuerna varierade i längd från 45 till 74 minuter.

Genom att spela in intervjuerna och observationerna underlättades transkriberingsprocessen och gjorde det möjligt att analysera intervjupersonernas uttalanden på ett mer noggrant sätt. Inspelningarna undvek minnesbegränsningar och möjliggjorde obegränsade återupprepningar (Bryman 2018:577). Efter avslutade intervjuer transkriberades inspelningarna med hjälp av Words transkriberingsfunktion, tillgänglig i Microsoft 365 (Office). Därefter redigerades transkriberingarna för att säkerställa att dessa överensstämde med inspelningarna. Till exempel kunde Word ibland inte identifiera vissa ord, så vi redigerade texten med rätta ord, eller om en respondent fortsatte att prata, men Word separerade deras ord i flera tidsstämplat, raderade vi dessa tidsstämplat för att skapa stycken i stället.

Analysmetod

I denna kandidatuppsats har tematisk analys valts som analysmetod för att utforska och analysera datan relaterad till användningen av civil olydnad inom klimatrörelser och deras förhållande till det politiska och rättssystemet. Tematisk analys är en kvalitativ metod som möjliggör en systematisk och strukturerad bearbetning av data för att identifiera mönster, teman och kategorier som framträder från respondenternas svar (Bryman 2018:702).

Först genomfördes en grundlig transkribering och dokumentation av de insamlade intervjuerna samt anteckningar från observationerna av domstolsförhandlingarna.

Därefter genomgick en noggrann läsning och familiarisering med materialet för att få en övergripande förståelse för respondenternas berättelser och domstolsobservationerna, påbörjades den tematiska analysprocessen. Denna process involverade att identifiera och koda viktiga idéer, mönster och teman som återkom i respondenternas svar och observationerna. Kodningen bestod av att markera specifika textavsnitt och citat som ansågs vara relevanta för våra forskningsfrågor och studiens syfte (Bryman 2018:703). Därefter organiserades koderna i olika teman och kategorier baserat på deras likheter och samband (ibid.:703). Valet att använda tematisk analys som analysmetod i denna uppsats gjorde det möjligt att systematiskt och noggrant undersöka och analysera det insamlade materialet. Genom att jämföra och kontrastera koderna inom varje tema och kategori kunde vi dra fram gemensamma mönster och betydelsefulla insikter relaterade till användningen av civil olydnad och förhållandet till det politiska och rättssystemet. Genom att kategorisera klimataktivisternas erfarenheter i tre övergripande teman fick vi en strukturerad förståelse av deras perspektiv och upplevelser: 1) allmänna historiska sammanhang för effektiviteten av civil olydnad som ett verktyg för politisk förändring, 2) de möjligheter som civil olydnad medför som ett verktyg för politisk förändring idag, 3) moderna politiska faktorer.

Tabell 2. Erfarenheter av klimataktivisterna

Tema 1	Tema 2	Tema 3
Allmänhistoriska kontexter om civil olydnad	Civil olydnad som verktyg idag	Politisk inflytande

Resultat

I avsnittet presenteras resultaten av den genomförda studien, där forskningsfrågorna besvaras med hjälp av de insamlade data. Genom att kombinera både intervjuer och observationer kunde vi kategorisera klimataktivisternas erfarenheter i tre övergripande teman:

Tema 1. Allmänhistoriska kontexter om civil olydnad

Resultatet av studien visar att respondenterna, "Patrik", "Fredrik", "Tilda", "Emma", "Karin" och "Alexander", delar liknande uppfattningar om civil olydnad och dess

allmänhistoriska kontexter som ett motståndsverktyg som har bidragit till politiska förändringar. Patrik betraktar civil olydnad som en viktig metod för att åstadkomma stora samhällsförändringar, och han nämner exempel såsom rösträtt för kvinnor och kampen mot förtryck av minoriteter i USA, där civil olydnad spelade en avgörande roll, representerad av Martin Luther King Jr:

Civil olydnad är det sätt på vilket stora förändringar i samhället historiskt sett har gjorts, till exempel när man tänker på kvinnors rösträtt, som har vunnits genom civil olydnad, eller också förtrycket av minoriteter i USA, (som) har lyfts fram i ljuset genom civil olydnad, av Martin Luther King, och har kunnat skapa en diskussion om det och tvinga människor att tänka på det. Och genom att göra det skulle alla förstå ur moralisk synvinkel att systemet, som det var vid den tiden, var helt orättvist, och genom att sätta det i rampljuset har de kunnat ändra det. - Patrik

Fredrik och Tilda tar upp samma tema och relaterar det till medborgarrättsrörelsen i USA genom att direkt eller indirekt nämna Rosa Parks:

Att få fram sitt budskap så krävs att man kör med civil olydnad. Det är många ändringar som har kommit med civil olydnad. Det är ju liksom inte [...] ett nytt fenomen med civil olydnad, utan det har ju funnits i länge. Bara (som) exempel: Rosa Parks, som svar. Mörkhyad kvinna som satte sig på fel plats i bussen och vägrade flytta på sig själv. Ja, och på den tiden så var det ju så att mörkhyade personer inte fick sitta var som helst i bussen, [...] Alltså bara som ett exempel, [...] att civil olydnad har ju förändrat världen. - Fredrik

Jag anser att civil olydnad är mycket viktigt. Naturligtvis tycker jag att det är viktigt att använda olika metoder i allmänhet. Så jag tycker [...] att det är riktigt bra att vi har så många olika typer av (sätt) att bedriva aktivism. Men också, du vet, när man tittar på dem... Det har också skett en slags stor förändring med civil olydnad. Till exempel under apartheid, eller i USA, när folk åkte buss och de vita inte tillät det. Så det är också att bryta mot lagen. Det är också civil olydnad, [...] (Civil olydnad) är också en stor del av [...] hur vi kom hit i dag. - Tilda

Fredrik betonar betydelsen av civil olydnad som ett sätt att förmedla budskap och skapa förändring. Enligt Patrik har civil olydnad spelat en avgörande roll genom att synliggöra orättvisor och generera diskussioner, vilket i sin tur har utmanat människor att ifrågasätta befintliga orättvisa system och bidragit till förändring.

Historiskt sett är det mycket lätt att se att det har funnits många situationer där lagen på en viss plats vid en viss tidpunkt inte var moraliskt rättvis.- Patrik

Emma och Alexander framhäver på liknande sätt att civil olydnad har varit en framträdande metod genom historien. De menar att det ofta har inneburit att bryta mot lagar för att skapa förändring och förändra samhället. Båda betonar att civil olydnad har präglats av en dynamisk process över tiden. Alexander exemplifierar sitt påstående med Mahatma Gandhi som exempel som använde civil olydnad för att protestera mot kolonialmakten och främja indisk självständighet.

För att ändra lagar måste man ofta bryta dem och skapa nya lagar, och det har varit en dynamisk process genom historien. - Emma

Respondenterna visar en gemensam förståelse för civil olydnad som ett viktigt verktyg för politisk förändring. De betonar dess betydelse i att synliggöra orättvisor, skapa diskussioner och utmana befintliga system. De pekar även på dess historiska användning och dynamiska natur som en metod för att bryta mot lagar och skapa förändring. Denna insikt ger en bredare förståelse för civil olydnad och dess relevans i sammanhanget av klimataktivism.

Lagar finns och de har sin legitimitet, men lagar kan alltid förändras om man anser att de är felaktiga.- Fredrik

Tema 2. Civil olydnad som ett legitimt verktyg

När respondenterna tillfrågades om deras syn på civil olydnad och dess användning som en form av aktivism inom klimatfrågan, framkom det tydligt att de delade liknande åsikter. De betraktade civil olydnad som ett genuint verktyg för motstånd och förändring inom ramen för klimataktivism. Som tidigare nämnts betonade de att civil olydnad spelar en central roll i demokratin genom att utmana orättvisa lagar och normer baserat på moraliska övertygelser. Enligt Alexander är civil olydnad en grundsten i demokratin och innebär att man inte följer lagen på grund av en moralisk övertygelse:

Jag tror att (civil olydnad) är en hörnsten i demokratin på ett sätt. Civil olydnad innebär i princip att man inte följer lagen, men man gör det för att man har någon form av moralisk övertygelse.- Alexander

Patrik definierar civil olydnad som att göra något som inte är lagligt och som bryter mot normer och ibland även mot lagen. Han ser det som ett effektivt sätt att protestera mot orättvisa situationer och framhåller att genom att bryta en lag får man uppmärksamhet och sätter fokus på det som behöver förändras:

Civil olydnad innebär nästan per definition att man gör något som inte är lagligt, och ibland straffas det inte av lagen, men det man gör är att bryta mot normen och det innebär ofta att man bryter mot lagen, vilket dock är ett sätt att effektivt protestera mot en orättvis situation. -Patrik

Emma påpekar att civil olydnad kan betraktas som ett rebelliskt agerande mot regeringen. Hon nämner även begreppet "socialt kontrakt" och argumenterar för att 'bryta mot lagen kan vara motiverat när lagen inte längre skyddar samhället'. Karin nämnde att civil olydnad används för att hjälpa och rädda människor i situationer där samhället inte agerar, vilket hon och alla andra respondenter anser vara fallet när det gäller klimatfrågan. Det framkommer tydligt att alla respondenterna betraktar civil olydnad som en metod för att förändra den allmänna opinionen och påverka samhällsnormer. Patrik, Alexander och Fredrik nämner även att störande och uppmärksamhetsväckande handlingar anses vara mer effektiva i det moderna samhället.

För att få fram sitt budskap krävs det att man använder civil olydnad, eftersom den har förändrat världen. Genom civil olydnad i form av demonstrationer bygger man upp en snöbollseffekt som växer och på sikt får önskad påverkan. Civil olydnad inom klimatdebatten anses vara både nödvändigt och utmanande för att åstadkomma förändring och skapa ordning på klimatet. - Fredrik

Samtliga deltagare betonar vikten att dra uppmärksamhet till sina budskap och att agera i enlighet med moraliska principer, särskilt att följa principerna om icke-våld när de deltar i protester eller aktioner. Karin hävdar att våld inte bör användas i samband med civil olydnad och att respekt för människor och privata egendom är viktigt. Enligt Patrik är det viktigt att civil olydnad utförs på ett fredligt sätt för att visa att man agerar utifrån en moralisk övertygelse:

(Icke-våld är) så nödvändigt, för att man ska vara mycket tydlig med att man befinner sig på den moraliskt rätta sidan. (Det är för att) det skapar ett slags konflikt i allmänhetens medvetande, där de ser att (...) klimatomdemonstranter offerar sig själva på ett mycket fredligt sätt.

Enligt Fredrik, "genom att använda våld tappar man sin legitimitet som aktivist". Detta innebär att våldsanvändning kan bli ett allvarligt misstag, eftersom en aktivist eller aktivistgrupp kan riskera att förlora sin giltighet i allmänhetens ögon, liksom i statens ögon. Genom att agera fredligt och utan våld, strävar deltagarna efter att upprätthålla

integriteten hos sin rörelse och skapa en grund för öppen dialog, förståelse och förändring. Vi kan tolka att genom att inte förstöra privat egendom bevarar klimataktivisterna sin moraliska integritet och upprätthåller respekten för andra individers rättigheter och äganderätt. Patrik framhåller vikten av att väcka uppmärksamhet och generera diskussion kring klimatkrisen genom störande åtgärder och fredliga protester. Han betonar att alla fredliga protester bör tillåtas, även om de är störande, eftersom den omfattande klimatkrisen kräver uppmärksamhet och förändring. Emma stöder detta genom att påpeka att "fredliga rörelser historiskt sett har haft en högre framgångsgrad".

För att driva en förändring måste man kunna övertyga människor om att man står på rätt sida av historien.- Patrik

Patrik framhöll även att fredlig civil olydnad är den mest effektiva verktyg för att skapa förändring och uppmärksamhet. Enligt honom har traditionella metoder som petitions misslyckats med att adressera klimatkrisen på ett tillräckligt sätt och argumenterade för att det var nödvändigt att ta nästa steg genom civil olydnad. Alexander uttryckte tveksamhet kring effektiviteten av enbart petitions och ansåg att petitioner, i kombination med andra former av aktioner, hade större potential att skapa förändring.

Detta (petitioner) har försökts i 30 år, och det är ett fullständigt misslyckande. Det är ett totalt misslyckande för båda (sidorna). Jag menar, klimatforskarna har misslyckats [...] med att varna mänskligheten på ett lämpligt sätt. För visst har de varnat mänskligheten med ord, men det verkar mycket uppenbart att ord inte räcker, eftersom samhället är så fast förankrat i de mönster som håller samma funktion [...], och helt negligerar saker som bara ligger några decennier in i framtiden. Så alla dessa ord... Jag vet inte om de har hjälpt lite grann, men de har helt klart misslyckats med att ta itu med klimatkrisen på det sätt som krävs.- Patrik

Tilda och Emma i deras grupp Den Grønne Ungdomsbevægelse använder en del andra verktyg för att skapa förändring i Danmark som exempelvis politisk påverkan. Fredrik, som själv engagerar sig politiskt uttryckte att det krävs olika tillvägagångssätt för att skapa förändring och att det är viktigt att använda den politiska vägen för att jobba för och få en förändring:

Jag jobbar ju på två plan, [...] jag är aktivist och sen är jag också politiker. (De) här är ju ett (par) saker som inte (har) något motstånd mellan varandra, utan de går ju egentligen hand i hand - Fredrik

Genom att kombinera respondenternas åsikter och synpunkter blev det tydligt att de ansåg att fredligt civil olydnad är ett legitimt verktyg för motstånd och för att driva fram positiv förändring inom klimatet. Aktivisternas definitioner och synsätt på civil olydnad var något varierande, men samtliga betonade vikten av moralisk övertygelse, uppmärksamhet och påverkan på samhällsnormer, samt att civil olydnad är ett effektivt och nödvändigt sätt att protestera mot orättvisor kring klimatfrågor. Denna insikt ger värdefulla perspektiv på hur civil olydnad kan användas som en strategi för att främja klimataktivism och kämpa för en hållbar framtid.

Tema 3. Uppfattad politisk ovilja att agera på klimatfrågan, och nuvarande klimatpolitik

När det gäller aktivisternas allmänna uppfattning om politisk ovilja att agera i klimatfrågan framkom flera intressanta synpunkter från respondenterna. Som nämnt tidigare, ifrågasatte Emma det sociala kontraktet mellan samhället och regeringen, där regeringens ansvar är att skydda medborgarna och säkerställa deras frihet. Hon menade att regeringen bryter mot detta kontrakt genom att inte hantera klimatkrisen, vilket motiverar att man rebelliskt går emot regeringen.

(Angående huruvida hon tycker att regeringen tar eller inte tar ansvar för klimatkrisen:)

Ja, man kan säga det på många olika sätt, men det är [...] det grundläggande problemet, eller hur? [...] Ibland talar man också om ett socialt kontrakt [...], (vilket är) teorin om att samhället och regeringen är här för att skydda oss och hålla oss säkra och borta från skada, och [...] för att ge alla möjlighet till frihet, att leva ett liv. Och [...] de bryter det sociala kontraktet, eftersom de inte tar hand om klimatkrisen, och därför måste vi göra uppror mot regeringen, i grunden.- Emma

Patrik framförde åsikten att det nuvarande systemet leder mänskligheten mot en katastrof. Enligt honom fungerar inte dagens lagar och rättssystem för att säkerställa överlevnaden av mänskliga samhällen, utan snarare driver samhället mot total kollaps. Han kritiserar politikerna och medierna för deras bristande ansvarstagande när det gäller att skydda befolkningen och bevara demokratin samt att det finns en diskrepans mellan de åtgärder som vidtas av regeringen och vad samhället efterfrågar när det gäller klimatfrågor. Han menar att protester handlar om att höja rösten och tydligt påpeka för politikerna att de deltar i vad han beskrev som ett "massmordsprojekt". Enligt honom är

det av yttersta vikt att agera omedelbart för att stoppa detta. Utöver den politiska oviljan att agera på klimatfrågan, framkom det att den nuvarande klimatpolitiken inte är tillräcklig för att adressera den eskalerande klimatkrisen. Frustration över att beslutsfattare i världen och Sverige inte vidtar tillräckliga åtgärder för att lösa problemet speglas också i Fredriks intervju, han poängterade att det är politikernas ovilja att ta itu med klimatproblematiken som ligger till grund för många av de utmaningar vi står inför. Fredrik uttryckte sin besvikelse över den svenska regeringens klimatpolitik och anser den som "otillräcklig", eller som han själv säger "staten tar inte tillräckligt med ansvar i klimatfrågan". Han betonade behovet av att minska konsumtionen och energiförbrukningen som en väsentlig del av lösningen och att det krävs "nödvändiga beslut" för att skapa verklig förändring. Karin delar också denna uppfattning och menar att staten inte betraktar klimatkrisen som ett nödläge. Hon säger själv, "huset brinner och vi måste rädda människorna. Alltså går vi in och agerar trots att det egentligen är myndigheterna som ska göra det". Karin delar också sin erfarenhet av att ha blivit missnöjd med rättssystemet när hon blev åtalad på grund av sitt deltagande i en klimataktion. Hon uttrycker en känsla av att ha förlorat i rättssystemet och upplever att det har varit en orättvis behandling när det saknades nämndemän i rättsalen. Hon uttryckte frustration över att det verkade som att hon redan var dömd på förhand. Detta har lett till att hennes tilltro till staten och rättssystemet har minskat:

Jag är uppvuxen i en tid när man tänker att politikerna skulle kunna skydda sin befolkning och att de hade befolkningens bästa för ögonen och landets bästa, att staten hjälper en och att poliserna snäll och jag hade tilltro, hög tilltro, till rättssystemet och till staten. - Karin

Karin uttryckte att hennes upplevelse av att bli åtalad hade en enormt radikaliserad effekt på henne och att systemet kunde ha hanterat situationen på ett bättre sätt. Genom att uttrycka sin uppfattning att systemet kunde ha hanterat situationen på ett bättre sätt framhäver Karin vikten av en rättvis och rättssäker process där människor som agerar utifrån sina övertygelser tas på allvar och få sin röst hörd. Denna bristande hantering kan ge upphov till en känsla av orättvisa och missnöje gentemot staten. Enligt Alexander, om staten lyckas skapa en känsla av orättvisa bland sina medborgare och dessa medborgare upplever att en viss behandling eller lag inte är legitim eller inte överensstämmer med deras övertygelser, kan detta leda till en situation där staten oavsiktligt marginaliserar och sina medborgare, som kan leda till radikalisering.

Analys och diskussion

I detta avsnitt presenteras olika teoretiska begrepp som kommer att tillämpas i analysen för att ge en djupare förståelse av resultaten. Genom att använda dessa teoretiska begrepp kan vi bättre analysera och tolka de insamlade data för att dra mer välgrundade slutsatser.

Framför lagen, med lagen, mot lagen, eller under lagen?

Inom analysen kommer vi att undersöka hur klimataktivisternas rättsmedvetande kan förstås genom deras användning av civil olydnad. Vi kommer att använda Ewick och Silbeys (1998) teori och kategorisering av rättsmedvetande, vilket inkluderar framför lagen, med lagen, och mot lagen. Efter dessa punkters presentation ska vi diskutera huruvida ytterligare eller alternativa metoder för att analysera rättsmedvetande skulle behövas i liknande studier. För denna diskussion ska vi även använda Eric Fritsvolds (2009) och Marc Hertoghs (2004) teorier som har skildrats i teoriavsnittet.

Framför lagen

Efter att ha genomfört intervjuerna med aktivisterna, har vi kommit fram till att ingen av dem visar någon tydlig tendens att ha denna typ av framför lagen-medvetande. Vi har dock observerat att resultaten varierar beroende på om personerna har blivit intervjuade eller bara observerade. Framför lagen-medvetande innebär att de inte betraktar samhället som oförmöget att påverka rätten på något sätt, eftersom de uppfattar rätten och samhället som två oberoende objekt. För att förklara sina ideologiska grunder bakom civil olydnad har intervjupersonerna framför allt använt historiska exempel från medborgarrätts- och rösträttsrörelser, som Martin Luther King Jr., Rosa Parks och Mahatma Gandhi, för att visa hur civil olydnad har använts genom historien, och hur stora sociala påtryckningar har tvingat regeringen att anta nya, rättvisare lagar. Denna ideologiska bas stöder vårt argument att klimataktivister inte ser lagen som statisk, eller ser samhället och lagen som två objekt som är oberoende av varandra, som en framför lagen-medvetenhet skulle uppvisa.

Vi har däremot kunnat konstatera i våra observationer att aktivisterna anpassar sig till förväntningar och krav när de befinner sig i domstolen. Detta kan bero på olika faktorer, inklusive uppfattningen om rättens neutralitet och rättvisa på grund av dess avskildhet

från samhället. Aktivisterna kan också anpassa sig till rättens regler på grund av den normativa makt som de tilldelar rätten. Dessa faktorer kan bidra till att ge rättssystemet legitimitet och skapa en känsla av respekt och efterlevnad hos individerna som är involverade i rättsprocessen. I Karins och Saras rättegångar har vi till exempel sett att båda tillfällena genomfördes på ett ordnat sätt, och att ordföranden agerade som tidtagare när det gällde vem som fick prata, och när. Varken Sara eller Karin erkände att de begått något brott. Istället använde de nödvändighetsförsvaret och hänvisade till nödrätten som en förklaring till sina handlingar och presenterade de som bör enligt Karin och Sara stå inför rätta: staten, oljebolagen, och de som investerar i fossila bränslen. I det här fallet skulle man kunna tolka att den civila olydnadshandling som begåtts av dessa två aktivister skulle komma i andra hand jämfört med en hotande klimatkatastrof. Vi har kunnat dra slutsatsen av dessa observationer att respekt för rättssystemet och dess processer inte automatiskt leder till acceptans. Våra observationer fokuserade endast på själva rättegångarna och inte på efterarbetet, och därför är det okänt om Karin eller Sara överklagade resultaten av sina förhandlingar.

Inom den här kategorin argumenterar vi att de observerade och intervjuade klimataktivisterna visar väldigt lite av ett framför lagen-rättsmedvetande.

Med lagen

Under intervjuerna framkommer det att vissa deltagare utnyttjar möjligheterna i rättssystemet till sin fördel, vilket kan tolkas som att de agerar enligt ett med lagen-rättsmedvetande. Genom att åberopa nödrätten, eller grunder för ansvarsbefriande (24 kap. i brottsbalken), försöker klimataktivisterna att rättfärdiga sitt agerande inom ramen för lagen. Patrik framhåller att det är fullt rimligt att använda nödrätten med tanke på den förestående klimatkatastrofen och dess potentiellt dödliga konsekvenser för miljontals människor.

Jag anser att det är helt lämpligt (att använda nödrätten) eftersom vi befinner oss i en situation där miljarder människor kommer att dödas av den kommande klimatkatastrofen. Den är precis bakom horisonten, och den är i princip redan här. [...] Så allt vi kan göra för att stoppa detta pågående massmord från politikerna kommer att rädda liv, så allt vi gör inom klimataktivismen för att ändra systemet i en bättre riktning och stoppa detta vansinne kommer att rädda liv. Så det som klimataktivister gör bör helt klart omfattas av nödrätt.- Patrik

Enligt Karin används nödrätten av klimataktivisterna eftersom det är det enda försvaret de kan åberopa inför en rättegång. Detta betyder att klimataktivisterna i Sverige inte kan försvara sina handlingar på något annat sätt än att åberopa grunderna för ansvarsbefriande enligt brottsbalken. Enligt Karin uppfyller aktivisterna kriterierna för ansvarsbefriande⁵ när, enligt hennes metafor, försöker få ut människor från ett brinnande hus, och dock är myndigheterna som ska ingripa gör de inte det:

(Nödrätten är) egentligen det enda man kan, som jag har uppfattat det, som man kan åberopa när (...) man begår fredlig civil olydnad. Vi drar ju slutsatsen att alla kriterier (för nödrätten) alltså, det huset brinner och vi måste ha ut människorna. Alltså, går vi in trots att det egentligen är myndigheterna som ska gå in. - Karin

Enligt Fredrik ska klimataktivisterna dra nytta av befintliga lagar för att främja klimataktivismens mål. Med hans citat har vi kunnat dra slutsatsen att det är mindre viktigt hur aktivister försvarar sig än varför civil olydnad överhuvudtaget begås. Enligt Fredrik föder politikernas ovilja att ta itu med klimatkrisen civil olydnad.

Man ska utnyttja de lagar som finns, (...) som man har som aktivist möjlighet att åberopa (...). Jag har inga problem med det, att vi gör det. Snarare är det varför (vi) gör det. Det är ju för att det är politikernas ovilja att ta tag i problematiken (...) med klimatfrågan. Det är därför aktivismen kommer till. -Fredrik

Enligt Patrik, Karin och Fredrik är nödrätten ett legitimt sätt för aktivisterna att försvara sig själva inom rättens ram, för att, som Karin uppmärksammar, det inte finns andra sätt att försvara sig. Patrik, Karin och Fredrik uppmärksammar med sina intervjuer att politikernas ovilja att lösa klimatkrisen är anledningen till att använda civil olydnad i klimatrörelsen. Både Karin och Fredrik betonar vikten av att dra nytta av befintliga lagar, så som nödrätten, som en möjlighet för att främja sin aktivism. Tolkningen och tillämpningen av nödrätten kan variera och fastställs av domstolarna baserat på de specifika omständigheterna i varje enskilt fall. I svensk rätt betraktas nödrätten som mycket begränsad. Endast i situationer där det föreligger en akut fara för att den aktuella risken ska förverkligas på grund av en olyckshändelse eller olyckstillbud blir den enskilde berättigad att utöva den nämnda nödrätten och befrias från ansvar (Ericsson

---

⁵ Dessa grunder enligt 24 kap. 1 § 2:a stycket är:

- 1) "ett påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom,
- 2) den som med våld eller hot om våld eller på annat sätt hindrar att egendom återtas på bar gärning,
- 3) den som olovligen trängt in i eller försöker tränga in i rum, hus, gård eller fartyg, eller
- 4) den som vägrar att lämna en bostad efter tillsägelse. Lag (1994:458)".

2021:267). Under sina rättegångar har Karin och Sara framhävt nödrätten och åberopat allmänintresset som en motivering för sitt handlande inför domstolen. De betonar betydelsen av nuvarande och klimaträttvisa genom generationer som centrala faktorer inom klimataktivism. Genom att lyfta fram dessa argument försöker de ge aktivism en rättslig grund och påvisa att deras handlingar är motiverade av en djupgående nödsituation, och behovet av att skydda miljön och mänskligheten inför hotet från klimatkrisen. Karin betonade också att hon, trots att hon anklagades för brott enligt lagboken, inte såg sig själv som en "brottsling" och ville klargöra detta inför rätten, även om hon på förhand förväntade sig att bli dömd.

I våra intervjuer observerade vi att klimataktivisterna noggrant förbereder sig inför sina aktioner och aktivt söker förståelse för hur de kan hantera polisnärvaron under aktionen. Innan genomförandet av en aktion organiserar aktivisterna informationsmöten som utgör en betydelsefull plattform för att diskutera de potentiella konsekvenserna och påföljderna av deras handlingar. Dessa möten erbjuder en plattform för att öka den juridiska kunskapen och medvetenheten bland aktivisterna, vilket Alexander betonar som viktigt inom klimataktivismen. Det är viktigt att notera att samtliga deltagare har framhållit att deras grupp informerar om riskerna innan genomförandet av en aktion. Genom en noggrann övervägande av lagens implikationer och de möjliga konsekvenserna av sina handlingar kan aktivisterna agera på ett sätt som är både rationellt och strategiskt. Denna medvetenhet möjliggör en planering och genomförande av aktioner som kan överensstämma med deras övergripande mål, samtidigt som risken för negativa påföljder minimeras. Utöver att stärka den juridiska förståelsen blir informationsmötena till en plattform för att utveckla en gemensam förståelse och strategi inom klimatrörelsen. Genom att delta i dessa möten kan aktivisterna informera sig om de rättsliga aspekterna av sina handlingar och därigenom vara bättre förberedda att fatta välgrundade beslut och agera på ett sätt som stämmer överens med deras övergripande mål och värderingar.

Utöver att utnyttja befintliga lagar betonar Fredrik även den politiska vägen som en viktig strategi. Han erkänner att engagemang på politisk nivå är avgörande för att påverka politiska beslut och genomföra ambitiösa och hållbara klimatpolitiska åtgärder. Att välja den politiska vägen innebär betydande fördelar, särskilt genom dess potential

att möjliggöra långsiktig och systematisk förändring. Genom att engagera sig inom politiska system och processer ges klimataktivisterna möjlighet att aktivt delta i politiska debatter, påverka politiska agendor och främja framsteg inom klimatpolitiken. Genom att vara involverade i politiska partier eller genom samarbete med politiker som delar deras värderingar och mål, likt Alexander i Ungern, kan de driva sina intressen framåt. Alexander betonar till och med att de har haft direkta samtal med politiker, inklusive ledaren för det Gröna partiet i Ungern. Genom att vara aktivt närvarande inom politiken kan klimataktivisterna aktivt påverka utformningen- och genomförandet av lagstiftning och politik som kan bidra till en mer hållbar framtid.

Enligt Ewick och Silbeys (1998) teoretiska ramverk för rättsmedvetande blir klimataktivisternas användning av rättssystemet en strategi för att främja sina mål och samtidigt uttrycka sina normativa och rättvisa krav. Genom att aktivt påverka det legala medvetandet hos allmänheten och rättsliga aktörer strävar aktivisterna efter att förändra samhällets syn på klimatfrågor och driva fram mer progressiva och ambitiösa klimatpolitiska åtgärder. Deltagarnas användning av både rättsliga och politiska strategier visar på en medvetenhet om att olika tillvägagångssätt kan vara effektiva och att både direkt handling och politiskt inflytande spelar en avgörande roll i deras arbete. Genom att kombinera dessa olika strategier kan klimataktivisterna maximera sin påverkan och främja en hållbar framtid.

Mot lagen

Enligt våra observationer och intervjuer tillämpar våra deltagare rättsmedvetandet "mot lagen" i och med att de aktivt bryter mot lagar som en strategi för att skapa samhällsförändring. Som Fredrik hävdar, "man måste arbeta på alla sätt som ska för att skapa förändring och då är ju civil olydnad ett försök att få till en förändring". Enligt honom är civil olydnad ett sätt att utmana och ifrågasätta orättvisa lagar och strukturer. Han anser att det krävs olika strategier och tillvägagångssätt för att skapa verklig förändring, och civil olydnad utgör en del av olika metoder för att påverka samhället och öka medvetenheten om klimatfrågor. Samtliga deltagare är överens om att det är nödvändigt att agera utanför det etablerade rättsliga ramverket för att kunna påverka och förändra samhället på ett mer grundligt sätt. Detta beror på deras uppfattning om att politikerna inte tar tillräckligt ansvar för klimatfrågan, vilket får dem att ifrågasätta lagens legitimitet och rättfärdiga civil olydnad. Patrik menar att dagens lagar och

rättssystem inte leder till överlevnad för mänskligheten utan snarare till totalt sammanbrott. Det finns en upplevd klyfta mellan statens åtgärder och folkets förväntningar på klimatåtgärder, vilket skapar en känsla av bristande åtgärder från politikernas och regeringarnas sida.

Klimataktivisterna betraktar sig själva som "moraliska lagbrytare" och agerar utifrån en högre rättvisa än den som traditionellt följs av samhället, enligt Emma. Deras avsikt är att bryta lagen för att skydda planeten och människors framtid. Deltagarnas handlingar och tankesätt kan kopplas till deras uppfattningar om rättvisa och lagstiftning. Patrik betonade vikten av att tydligt befinna sig på den "moraliskt rätta sidan" och generera en "konflikt i den allmänna medvetenheten", där klimataktivisterna fredligt kan visa att de är villiga att offra sig själva för klimaträttvisan. Trots att de bryter mot lagen agerar aktivisterna enligt en högre moralisk grund genom att använda icke-våldsamma metoder för att främja sin sak, enligt Patrik. Denna manifestation av deras rättsmedvetande innebär att de bedömer lagen utifrån sina egna uppfattningar om rättvisa och handlar därefter.

I våra intervjuer har vi funnit att klimataktivister är benägna att begå mindre brott, till exempel ohörsamhet mot ordningsmakten. Ohörsamhet mot ordningsmakten, 16 kap. 3 § brottsbalken, kan definieras som en handling där en individ vägrar att följa polisens order, ignorerar deras anvisningar eller aktivt motsätter sig deras auktoritet (Regeringen 2023). Denna form av civil olydnad kan betraktas som ett sätt för individen att uttrycka sitt missnöje eller protestera mot polisens eller myndigheternas agerande genom att medvetet inte samarbeta eller följa deras instruktioner. Dessa brott har resulterat i domar för aktivister som Karin och Sara. Det är dock viktigt att notera att vissa aktivister ibland kan bli dömda för grövre brott, som sabotage, vilket innebär betydligt strängare straff, inklusive möjligt fängelsestraff upp till fyra år (13 kap. 4 § brottsbalken). Båda brott innebär en direkt konfrontation med polisen, vilket innebär att det sker en interaktion med en specifik del av rättssystemet. Enligt Emma beskriver hon dessa interaktioner som en form av 'rollspel', där både polisen och aktivisterna är medvetna om sina roller och har en generell förståelse för vad som kommer ungefär att hända. Trots detta kan varje interaktion vara varierande och förutsägbar, vilket Emma själv påpekar genom att säga att det är "våldigt slumpmässigt" baserat på hennes erfarenheter. Det finns flera faktorer som kan påverka hur aktivisterna och polisen

bemöter varandra. Aktivisterna har haft olika upplevelser: Alexander berättar om en aktion i Berlin där han blev väl bemött av polisen, medan Emma berättar om en aktion där hennes grupp blockerade broar utanför danska parlamentet och inte blev väl behandlade av polisen. Hon säger, "Vi var fredliga i våra handlingar, men de släpade bort folk på ett onödigt grovt sätt och att arresteras oss [...] de körde oss till polisstationen med sirenen på, du vet larmet. Det var inte särskilt rimligt." Hon berättar också att hennes grupp har inlett ett rättsfall mot polisen angående denna situation. Det verkar ha haft en positiv effekt eftersom åtalen mot vissa aktivister från den aktionen har dragits tillbaka av polisen.

Polisen anklagade oss och vi tar dem till domstol på grund av det sätt de behandlade oss, vilket vi anser strider mot hur de ska behandla människor i en demonstration eftersom vi var, du vet, länge på polisstationen och de släpade oss, de arresterade oss för en mycket liten sak och nu har många människor börjat få brev om att de ska dra tillbaka åtalen eftersom vi tar det här till domstol så. - Emma

Patrik diskuterar faktumet att staten har ett monopol på våld och får utöva våld, medan medborgare inte har samma befogenheter. Han diskuterar också hur denna maktutövning ibland missbrukas av staten, vilket stämmer överens med ett rättsmedvetande "mot lagen" som utmanar den officiella rätten och ser den som en del av ett maktutövande system (Fritsvold 2009:805). Patrik observerar en diskrepans mellan hur staten utövar våld och hur det rättfärdigas i olika situationer, genom exemplet av en aktion i Stockholm.

Polisen knuffade oss [...] en gång föll jag. Men annars är det bara som att jag blir knuffad in i andra människor och så vidare [...] om jag någonsin skulle knuffa polisen på samma sätt, vilket jag aldrig skulle göra, så skulle jag definitivt bli arresterad och förmodligen sitta i fängelse för det, eftersom staten har något slags monopol på våld som staten får utöva. Våld som medborgarna inte får utöva, vilket på något sätt, i många situationer, är vettigt. Men när det gäller våld mot fredliga demonstranter då är det inte vettigt för mig. - Patrik

Aktivisternas agerande kan tolkas som en manifestation av deras rättsmedvetande, där de utmanar lagens legitimitet baserat på sina uppfattningar om rättvisa och agerar därefter. Sammantaget tyder observationer och intervjuer på att klimataktivisterna använder civil olydnad som en metod för att påverka samhället och ifrågasätta etablerade strukturer.

Under lagen

Fritsvold (2009) argumenterar att klimataktivister som utför civil olydnad agerar "mot lagen" men också främst "under lagen" (Fritsvold 2009:819). Enligt den definition som gavs i teoridelen hävdar Fritsvold att i ett mot lagen-rättsmedvetande kommer människor att visa sitt förakt för lagen och rättssystemen med hjälp av protester eller sociala rörelser. Fritsvold hävdar dock att dessa metoder är "relativt milda" för att beskriva handlingar av civil olydnad (ibid.). Enligt Fritsvold ämnar civil olydnad att öppet bryta mot lagen på ett sätt som utmanar både den juridiska och sociala ordningen (2009:807-816), och därmed täcker "mot lagen" inte helt handlingar av civil olydnad.

Våra observationer har tydligt visat att vissa aktivister betraktar lagen som en källa till orättvisa. Detta blev uppenbart när aktivister samlades utanför domstolen med banderoller där det stod "Stop repression against activists" och "Brott: försökte rädda planeten". Istället för att se lagen som en neutral och opartisk, som i en framför lagen-medvetande, betraktar de observerade klimataktivister lagen som en aktiv faktor i upprätthållandet av orättvisa (ibid.:816). Enligt Patrik är det otillräckligt att enbart förlita sig på de befintliga verktygen inom det nuvarande systemet eftersom dessa verktyg bara bidrar till upprätthållandet av ett skadligt system med negativa följder, enligt honom

Ord är inte tillräckliga, eftersom samhället är så fast rotat i mönster som upprätthåller samma sätt att fungera, där samhället fungerar, och helt bortser från saker som bara är några decennier in i framtiden.

Samtliga aktivisterna är överens om att regeringen inte gör tillräckligt för att antingen lindra klimatkrisen, eller möta de utmaningar som klimatkrisen kan medföra. Genom att omfatta perspektivet "under lagen" kan vi bättre förstå hur kan rättssystemet betraktas som en aktiv del i upprätthållandet av orättvisor. Enligt Patrik,

Lagen som den ser ut i dag och den praxis som utövas i dag... Det är lagen i dagens samhälle, men vi vet att dagens samhälle inte fungerar på ett sätt som kommer att leda till fortsatt överlevnad för mänskliga samhällen, utan till en total kollaps. Så enligt den är det uppenbart att vad lagen är bra för är att förstärka det samhälle vi har i dag och att denna typ av samhälle är på väg att driva mänskligheten mot utrotning.

Enligt åsikter som Patriks är det uppenbart att vissa klimataktivister anser att samhället och politikerna genom att anpassa sig till den rådande ordningen vidmakthåller orättvisor och att detta inte leder till någon verklig förändring när det gäller klimatkrisen.

Med en noggrant analys av de olika temana kunde vi tydliggöra både likheter och skillnader i aktivisternas upplevelser och skapa en övergripande bild av deras relation till civil olydnad och det rättsliga systemet. Genom att integrera Fritsvolds tillägg om att agera "under lagen" kunde vi också inkludera handlingar av civil olydnad som faller utanför de juridiska gränserna. Detta bidrog till en djupare förståelse av klimataktivisternas perspektiv. Dessa klimataktivisterna upplever att den nuvarande ordningen upprätthåller orättvisor och inte leder till verklig förändring av klimatkrisen, vilket har betonats av Patrik. Med denna bakgrund anser vi att Fritsvolds (2009) tillägg till Ewicks och Silbeys modell har haft ett värdefullt bidrag till denna analys.

Jämförelse mellan Ewicks och Silbeys, och Hertoghs modell

I denna studie har vi avsiktligt tillämpat Silbeys och Ewicks (1998) modell av rättsmedvetande, samtidigt som vi har varit medvetna om Hertoghs (2004) konkurrerande teori om europeiskt rättsmedvetande. Vi hävdar att Silbeys och Ewicks (1998) modell har varit användbart för att identifiera klimataktivisternas rättsmedvetande, och att konstatera att klimataktivister kunde uppvisa olika typer av perspektiv samtidigt. Som tidigare beskrevs i teoriavsnittet har Silbey och Ewick (1998) diskuterat möjligheten för en individ att uppvisa flera typer av rättsmedvetande, eftersom rättsmedvetande är dynamiskt och benäget att förändras i samband med samhälls- och socialisationsprocesser. I de föregående delarna har vi argumenterat att klimataktivister hamnar i en blandning av med lagen- och mot lagen-rättsmedvetande enligt Ewick och Silbey (1998), om Fritsvolds tillägg av "under lagen" inte appliceras.

Även i teoriavsnittet har vi nämnt Hertoghs (2004) påstående att den övervägande delen av litteraturen om rättsmedvetande har utvecklats i USA och därmed speglar en amerikansk synvinkel. Vidare argumenterar Hertogh (2004) att på grund av de två olika rättssociologiska skolor som utvecklats i respektive område (Pounds i USA, Ehrlichs i Europa) och deras olika inriktning kan den amerikanska rättsmedvetenheten inte helt

reflektera det europeiska. Hertogh (2004) presenterar dessa två olika inriktningar: den europeiska skolan som studerar vad människor uppfattar som rätt, medan den amerikanska fokuserar på hur människor förhåller sig till den officiella statsrätten. Europeiska rättsmedvetandet som förespråkas av Hertogh (2004) har ytterligare de följande drag: européerna uppvisar en applicerats med måttlig framgång som en introduktion till forskningen om klimataktivisternas rättsmedvetenhet, men kan konceptet utökas med hjälp av Hertogh (2004). Som har beskrivits i stycken ovan var det möjligt att se vilken kategori av rättsmedvetande dessa aktivister uppvisade: om de överensstämde med en före lagen, skepticism mot rättssystemet som inte liknar den amerikanska acceptans för lagen, och på grund av denna skepsis utgår man att det redan finns en rättsalienation. Europeiska rättsalienationen kan mätas med hjälp av Hertoghs spektrum, som även presenterades i teoriavsnittet.

Vi har konstaterat att Ewicks och Silbeys (1998) modell har kunnat tillämpas i vår studie, även om vi har fokuserat på en europeisk miljö, och detta av två skäl: det första skälet är att detta är en explorativ studie av klimataktivisternas rättsmedvetenhet. Vi har använt Silbeys och Ewicks (1998) begrepp och modell som ett sätt att introducera oss till denna samhällsgrupp. Vår huvudpoäng var att utforska klimataktivisternas erfarenheter i förhållande till rättssystemet och statliga institutioner. Den andra, men nära relaterade, anledningen är att våra respondenter har kunnat visa en hög medvetenhet om lagarnas innehåll. Detta innebar att aktivisterna vi observerade och intervjuade visade tydligt att de var medvetna om vilka regler de avsåg att bryta mot, liksom vilket förväntat åtal och vilka konsekvenser de skulle möta om de deltog i en aktion. Samtidigt har de visat en förståelse (även om den skiljer sig från rättssystemets) för nödrätten som försvar, och vilka rekvisit som måste uppfyllas. Karin visade detta i domstolen genom att beskriva vilka grunder som enligt henne framgångsrikt hade uppfyllts för att nödvändighetsförsvaret skulle kunna användas i hennes fall. Aktivisternas förståelse och användning av rättssystemet innebär att de har ett visst förhållande till det, och detta inte utesluter Ewicks och Silbeys (1998) modell.

Däremot kan Hertoghs (2004) analys inte helt uteslutas. Enligt Hertogh (2004) är européer mer benägna att visa skepsis mot rättssystemet, vilket kan skapa rättsalienation. I vårt fall har vi kunnat konstatera att alla respondenter visade ett visst missnöje med rättssystemet och dess sätt att hantera klimatkrisen. Respondenterna har

dock också visat missnöje med hur klimataktivisterna har behandlats av polis och domstolar, trots att de använt sig av icke-våldsam civil olydnad. Vi anser därför att Hertoghs analys också behövs för att förstå klimataktivisternas alienation från rättssystemet. I detta fall har vi kunnat konstatera att klimataktivisterna faller inom kategorin *Rättslig värdeisolering* enligt Hertoghs spektrum för rättsalienation (Tabell 1). Enligt rättslig värdeisolering, har vi kunnat observera att aktivisternas uppfattning är att lagstiftning inte återspeglar tillräckligt vad som behövs för att bekämpa klimatkrisen. Samtidigt har aktivister som Karin, Fredrik, Patrik, Emma och Tilda känt att de inte har blivit rätt behandlade av vare sig polisen eller domstolarna. Karin anser i sin intervju att både samhället och rätten har radikaliserat henne, eftersom de hade kunnat behandla hennes fall på bättre sätt:

Det (som) samhället har gjort med mig i och med att dom har åtalat mig, det är att de har radikaliserat mig något enormt. Systemet har radikaliserat mig enormt. De hade kunnat sköta det på ett mycket bättre sätt. - Karin

En annan kategori i spektrumet *Rättslig cynism* tyder att individen uppfattar att reglerna i samhället inte längre är, eller inte längre bör vara bindande (Schoultz och Nafstad 2020:272). Av våra respondenter har vi inte kunnat dra den här slutsatsen. Vi har kunnat fastställa att civil olydnad, eller lagbrott, ses som ett nödvändigt ont för att bidra till att belysa problemet med klimatkrisen i deras aktioner. Ett exempel är den svenska aktivisten, Greta Thunberg, som genom sina skolstrejker har brutit mot skolplikten, som är en lag som ålägger alla barn mellan sex och arton år att gå i skolan (7 kap. 2 § skollagen). Däremot av respondenternas erfarenheter har vi dragit slutsatsen att lagarna kommer i andra hand när de protesterar mot klimatet.

Slutsats

I denna kandidatuppsats har Ewick och Silbeys (1998) teoretiska ramverk om rättsmedvetande använts som en vägledning för att närma oss och utforska samspelet mellan sex klimataktivisterna från olika klimatgrupper och deras tillämpning av civil olydnad som en metod inom sin aktivism. Syftet med studien har varit att undersöka aktivisternas erfarenheter av att använda civil olydnad som ett instrument för politisk och samhällslig förändring, samt att analysera deras attityder gentemot det politiska och rättsliga systemet i samband med användningen av civil olydnad. Genom denna studie

har vi erhållit insikter i hur aktivisterna motiverar sitt beslut att strategiskt använda civil olydnad, vilket grundar sig på den otillräckliga åtgärder från statliga institutioner och det rättsliga systemet, som enligt de intervjuade klimataktivisterna har misslyckats med att adekvat hantera den akuta klimatkrisen. Genom att bryta mot lagar utmanar de det befintliga systemet och strävar efter att skapa en förändring som de anser vara nödvändig för att uppnå klimaträttvisa. Resultaten från undersökningen tydliggör att bristen på åtgärder från regeringens sida för att hantera de förestående klimatkriserna är den primära motivationsfaktorn bakom användningen av civil olydnad.

Vidare har intervjupersonerna beskrivit civil olydnad på ett sätt som överensstämmer med rättsmedvetande mot lagen och med lagen, som ingår i Ewicks och Silbeys schema (1998) för rättsmedvetande, samt Fritsvolds (2009) teori "under lagen". Denna intressanta och paradoxala synvinkel innebär att lagen och det rättsliga systemet betraktas både som hinder och som verktyg i kampen för klimaträttvisa. Genom att tillämpa Ewick och Silbeys (1998) modell för rättsmedvetande har vi erhållit insikt i hur klimataktivisterna upplever och tolkar rättsliga och statliga institutioner i samband med deras kamp för klimaträttvisa. Klimataktivisternas användning av civil olydnad kan ses som ett uttryck för deras kritik mot det befintliga rättssystemet samtidigt som de försöker påverka det genom att använda dess egna mekanismer och normer. Genom att bryta mot lagen utmanar de det rådande systemet och uppmärksammar bristerna inom det, samtidigt som de försöker påverka det genom juridiska processer och opinionsbildning. Således kan deras rättsmedvetande förstås som en dynamisk interaktion mellan deras personliga erfarenheter och det bredare samhällets normer och värderingar. Vår studie har strävat till att öka förståelsen för tillämpningen av civil olydnad i det svenska samhället och dess samband med det svenska rättssystemet. Vi har fått mångfacetterade och samstämmiga individuella perspektiv på rättssystemet och användningen av civil olydnad genom att genomföra intervjuer med aktivister i olika åldrar och med varierande bakgrunder.

Sammanfattningsvis ger denna studie en fördjupad förståelse för klimataktivisternas erfarenheter i relation till rättssystemet och statliga institutioner. Genom att tillämpa Ewick och Silbeys modell för rättsmedvetande har vi analyserat klimataktivisternas rättsmedvetande och förstått hur klimataktivism utmanar och förhåller sig till det politiska och rättsliga systemet. Denna studie bidrar till den befintliga kunskapen om

användningen av civil olydnad inom klimatrörelsen och ger en grund för fortsatt forskning och diskussion inom ämnet med Ewicks och Silbeys (1998) schema för rättsmedvetande.

Vidare forskning

Framtida forskning inom detta forskningsområde kan bidra till en fördjupad insikt i klimataktivisternas relation till det rättsliga systemet och statliga institutioner. Trots att den nuvarande studien har genererat värdefulla insikter, är det viktigt att beakta dess begränsningar. En betydande begränsning är det begränsade urvalet av intervjuade aktivister samt observationen av endast två rättegångar. För att kunna undersöka klimataktivisternas erfarenheter och rättsmedvetande mer ingående bör framtida forskning omfatta en större och mer varierad grupp av aktivister. Det skulle även vara givande att genomföra fler observationer av rättegångar relaterade till klimataktivism för att få en mer detaljerad förståelse av interaktionen mellan aktivisternas handlingar och den rättsliga processen. En annan betydelsefull begränsning är att den nuvarande studien har varit inriktad på en specifik teoretisk ram och modell för rättsmedvetande (Ewick och Silbeys 1998 modell). Framtida forskning kan utvidga sin inriktning genom att integrera ytterligare teoretiska perspektiv och modeller, exempelvis Hertoghs (2004) perspektiv om europeiskt rättsmedvetande.

En viktig aspekt att undersöka i framtida forskning är också de longitudinella påverkningar av civil olydnad inom klimataktivism på rätten. Det skulle vara värdefullt att utforska hur aktivisternas handlingar påverkar det rättsliga och politiska systemet på lång sikt, samt hur de kan bidra till att forma och förändra klimatpolitiken och rättsliga normer. Genom att undersöka de långsiktiga effekterna av civil olydnad inom klimataktivism på rätten kan vi få en djupare förståelse för mekanismerna bakom förändringar i rättsliga och politiska system. Det är viktigt att studera hur aktivisternas handlingar kan bidra till att skapa medvetenhet och uppmärksamhet kring klimatfrågor, samt påverka den allmänna opinionen och politiska beslutsfattare.

Dessutom har vi i Saras och Karins rättegång sett att dessa två kvinnor behandlades mycket olika, trots att de dömdes av samma domare och för samma anklagelser. Ett intressant ämne för vidare forskning skulle vara tillgång till rättvisa för invandrarkvinnor i Sverige.

Källförteckning

- Bergendahl, P. (2023). Jag handlade i nöd inför klimathelvetet - idag åker jag i fängelse. Sydsvenskan. 19 januari.
<https://www.sydsvenskan.se/2023-01-19/jag-handlade-i-nod-infor-klimathelvetet--idag-aker-jag-i-fangelse>
- Bodström, T. (2004). Fotoförbud i domstol. Sveriges Riksdag.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/fotoforbud-i-domstol_GR12568
- Bostan, C. (2020). Etnografi. i Schoultz, I. och Nafstad, I. (Red.), Om rättssociologisk tillämpning (s. 31-45). Studentlitteratur.
- Brogan, M. (2021). The necessity defence and anthropogenic global warming protests: The times they are a-changin'. *Alternative Law Journal*.
<https://doi.org/10.1177/1037969X211028967>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi.
- Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken- för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Ericsson, L. (2021). Vad ropar Roger Williams till vår tid? En personlig betraktelse. In L. Lindkvist och J. Ljungberg (Eds.), *Samvete i Sverige: Om frihet och lydnad från medeltiden till idag* (pp. 247-274). Kriterium.
- Ewick, P., Silbey, Silbey, S. (1998). *The common place of law*: University of Chicago Press, London.
- Ewick, P., Silbey, Silbey, S. (1992) *Conformity, Contestation, and Resistance: An Account of Legal Consciousness*. I *Boken: Law and Poverty* (pp.477-495). Osgoode Hall Law School. York University. Ontario, Canada.
- Fritsvold, E. (2009). Under the Law: Legal Consciousness and Radical Environmental Activism. *Law and Social Inquiry*, 34(4), s. 799;824.
<https://www-jstor-org.proxy.mau.se/stable/40539383?seq=7>
- Hertogh, M. (2004). A 'European' Conception of Legal Consciousness: Rediscovering Eugen Ehrlich. *Journal of Law and Society*, December, 2004, Vol. 31, No. 4 (Dec., 2004), pp. 457-481. <https://www.jstor.org/stable/1410651>

Hultman, P. (2023) Trängde sig in på flygplats - nu sitter Pontus i fängelse. SVT Nyheter. 23 februari.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/sveriges-forsta-klimatfange#:~:text=D%C3%B6mdes%20till%20tv%C3%A5%20m%C3%A5naders%20f%C3%A4ngelse,sig%20inte%20som%20en%20brottsling.>

Mikaelsson, C. (2022). Stoppade plan på Ängelholms flygplats - döms till fängelse. SVT Nyheter. 9 november.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/helsingborg/stoppade-plan-pa-angelholms-flygplats-doms-till-fangelse>

Naarttijärvi, M. (2018). Kvalitativ legalitet: Ett demokratiskt perspektiv. Journal Title, Volume(Issue), 206-234.

<https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-3096-2018-02-03-02>

Nationalencyklopedin. (2023). Aktivism. NE.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/aktivism>

Publications Office of the European Union. (2021). Glossary term. Climate action

<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/climate-action.html>

Regeringen. (2023). Brottsbalken.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700

Rosen, M. (2023). Han är första klimataktivisterna som avtjänar fängelsestraff.

Göteborgs-Posten. 19 januari.

<https://www.gp.se/nyheter/sverige/han-%C3%A4r-f%C3%B6rsta-klimataktivisterna-som-avtj%C3%A4nar-f%C3%A4ngelsestraff-1.90262424>

Scherhauser, P., Klittich, P., Buzogany, A. (2021). Between illegal protests and legitimate resistance. Civil disobedience against energy infrastructures. UTILITIES POLICY.

<https://doi.org/10.1016/j.jup.2021.101249>

Schultz, I. & Nafstad, I. (Eds.). (2020). Om rättssociologisk tillämpning.

Studentlitteratur.

Scott, J. C. (1985). Weapons of the weak: everyday forms of resistance. New Haven and London, Yale University Press.

Singer, P. (2019). Civil olydnad är berättigad om den kan få regeringar att lyssna på vetenskapen.

<https://www.sydsvenskan.se/2019-10-21/civil-olydnad-ar-berattigad-om-den-kan-fa-r-egeringar-att-lyssna-pa-vetenskapen>

Suchman, M. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *Academy of Management Review*, 571-610.

Thiri, M.A., Villamayor-Tomas, S., Scheidel, A., Demaria, F. (2022). How social movements contribute to staying within the global carbon budget: Evidence from a qualitative meta-analysis of case studies. *ECOLOGICAL ECONOMICS*.
<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2022.107356>

Urinboyev, Per Wickenberg and Ulf Leo, R. (2016). Child Rights, Classroom and School Management: A Systematic Literature Review. *The International Journal of Children's Rights* 24, 3, 522-547, Available From: Brill
<https://doi.org/10.1163/15718182-02403002>

Vandepitte, E., Vandermoere, F., Hustinx, L. (2019). Civil Anarchizing for the Common Good: Culturally Patterned Politics of Legitimacy in the Climate Justice Movement. *VOLUNTAS*. <https://doi.org/10.1007/s11266-018-00073-5>

Vetenskapsrådet (2017). God Forskningssed.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forsknings-sed_VR_2017.pdf

Wennberg, S. (2014). Introduktion till straffrätten. 10 u, Norstedts juridik

Återställ våtmarker. (2023) Nu avtjänar den första klimataktivisterna i Sverige ett fängelsestraff. Pressmeddelande. 18 januari.
<https://xn--terstllvtmarker-4kblj.se/2023/01/18/nu-avtjanar-den-forsta-klimataktivist-en-i-sverige-ett-fangelsestraff/>

Bilagor

Bilaga 1 - Semistrukturerad intervjuguide för svensktalande aktivister

Hej,

Vi tackar dig för att du har tagit dig tid att delta i denna intervju. Vi vill först påpeka att allt medverkan är anonym och att du kan avbryta ditt deltagande i intervjun när som helst, även efter att vi har avslutat dagens intervju. Om du väljer att avbryta kommer allt material som är kopplat till dig och denna intervju att raderas.

Vi vill även fråga om du tillåter oss att spela in intervjun, då det skulle underlätta vid bearbetning av bearbetningen av intervjudata. Vi kommer att transkribera intervjun och sedan radera inspelningen. Vi kommer att byta ut ditt namn och ta bort all information som kan göra det lättare att identifiera dig som person.

Allt som du säger och allt insamlat material kommer endast att tillämpas för vårt kandidatuppsats (Vetenskapsrådet, 2017). Du har självklart möjlighet att få tillgång till det transkriberade materialet och den slutliga rapporten om du är intresserad.

Syftet med denna studie är att med en rättssociologisk ansats få en förståelse för fenomenet civil olydnad inom klimatgrupper. Vi avser att undersöka både de teoretiska aspekterna och de praktiska tillämpningarna av civil olydnad i Sverige bland klimatgrupper.

Forskningsfrågorn: 1) *Vilka erfarenheter har klimataktivisterna i relation till rättssystemet och statliga institutioner?*

2) *Hur kan deras rättsmedvetande förstås utifrån Ewicks och Silbeys modell?*

Tema 1: Bakgrund utanför klimataktivism:

- Ålder, yrke/sysselsättning, utbildning

Tema 2: Platsen inom organisationen:

- I vilken klimatgrupp är du verksam i? Varför den gruppen?
- Har du något speciellt ansvarsområde inom din aktivistgrupp?
- Har du och din grupp samarbetat med andra klimatgrupper? (Sverige och utomlands)
- Det har framstått i Saras förhandling att ni tar ställning eftersom staten inte gör det. Kunde du förklara det påståendet för oss?

Tema 3: Vad betyder klimatet för dem/varför civil olydnad och inte någon annan metod

- När blev du aktivist inom klimatrörelsen?
- Varför anser du att civil olydnad/demonstrationer är nödvändiga i klimatfrågan?

- Anser du att denna metod är mer effektiv än andra, så som petitions?
- Vilka former av civil olydnad finns det? Vilka har du genomfört?
  - Finns det någon särskild typ av civil olydnad som du har tänkt dig att inte delta i? varför?
  - När var din sista aktion/demonstration?
- Kan du berätta lite om gemenskapet inom klimatrörelsen? Atmosfären, förhållande mellan aktivister, konflikter

Tema 4: Individuellt påverkan på grund av aktivism:

- Vilka slags kritik får du som aktivist? Kan du ge ett exempel?

Tema 5: Syn på staten och Sverige:

- Det sägs att Sverige är ett klimatvänligt land som tar hänsyn till miljö, återvinning och satsar på (renewable resources). Skulle du hålla med detta? Varför eller varför inte?
- Hur skulle du beskriva de nuvarande politiska åtgärder, insatser, lagarna som skyddar klimatet i Sverige? (Exempel)
- Hur känner du att rättsväsendet (polis, ordningsvakter, domstolen, politiker) har behandlat dig som aktivist?

Tema 6: Lagar. Nödrätten - hur förstår dem nödrätten, varför använder dem den i domstolen?

- I Extinction Rebellions sida står det att ni agerar i nöd (nödrätten). Skulle du säga att nödrätt är applicerbart inom din aktivism?
- Vad är din uppfattning om nödrätten?
- **Yttrandefrihet**
- Är det någon form av aktivism som du personligen inte skulle delta i? Varför?

Frågor:

1. Hur gammal är du?
2. Har du annan sysselsättning utanför ditt engagemang i klimatet?
3. När började du förstå att det var akut med klimatet? Började du att engagera dig då? Om inte, när?
  - a. När började du med klimataktivism?
  - b. Vad lockade dig till klimataktivism?
  - c. Varför tycker du att aktivism inom klimatfrågan är nödvändigt?
4. Varför valde du att gå med i just den här gruppen i stället för en annan?
5. Har du någonsin deltagit i en aktion där du visste att du kunde arresteras, eller att polisen kunde komma? Om ja, informerades dig din grupp om detta på förhand? Vad motiverade dig att delta i den aktionen?

6. Hur känner du dig inför en möjlig arrest eller häktning till följd av en aktion?
7. Hur tycker du att det svenska rättsväsendet (staten, politiker, polis) bemöter klimataktivister? I vilken utsträckning anser du att de är rättvisa eller orättvisa? Kan du förklara varför?
8. Vad är din syn på hur klimatfrågan hanteras av politiska makthavare?
9. Hur tror du att civil olydnad kan bidra till att påverka politiska beslut gällande klimatfrågan?
10. Hur förbereder du och din grupp er inför en kommande aktion?
11. Vad tror du är det mest effektiva sättet att kommunicera klimatfrågan till allmänheten och övertyga människor att agera?
12. Vilka typer av aktivism anser du vara lagliga, olagliga eller i en gråzon?
13. Vad betyder civil olydnad för dig, och hur ser du på användningen av det som en form av aktivism inom klimatfrågan?
14. Vad skulle vara din gräns för vilka lagar eller regler du skulle vara beredd att bryta i syfte att driva på förändring i klimatfrågor?
15. Kan du beskriva ett tillfälle då du kände att en sit-in, en protest eller en demonstration gjorde en omedelbar skillnad?
16. Tror du att det finns andra metoder eller tillvägagångssätt som kan vara effektiva för att driva på förändring i klimatfrågan? I så fall, vilka?
17. Hur förklarar du användningen av nödrätten som en rättslig grund för civil olydnad?
18. Finns det några andra grupper som ni brukar samarbeta med?
19. Vilken betydelse har lagen och reglerna för dig allmänt? Känner du att du är någon som följer lagar? varför när det gäller att agera för klimatet anser du att du kan bryta mot lagen?
20. Vet din familj, vänner, kollegor etc. om din aktivism? Om Ja, hur diskuterar du klimataktivism med de? Om Nej, varför?
21. Vilka framsteg hoppas du att ni kommer att uppnå inom en nära framtid?

Bilaga 2 - Semistrukturerad intervjuguide för icke-svensktalande aktivister

Hi,

We thank you for taking the time to participate in this interview. Firstly, we want to emphasize that your participation is completely anonymous and you may choose to withdraw from the interview at any time, even after today's interview is completed. If you choose to withdraw, all material related to you and this interview will be deleted.

We also want to ask if you would allow us to record the interview, as it would facilitate the processing of interview data. We will transcribe the interview and then delete the recording. We will change your name and remove any information that could make it easier to identify you as a person.

Everything you say and all collected material will only be used for our Bachelor's thesis (Vetenskapsrådet, 2017). Of course, you will have the opportunity to access the transcribed material and the final report if you are interested.

The purpose of this study is to gain an understanding of the phenomenon of civil disobedience within climate groups from a legal sociology perspective. We intend to examine both the theoretical aspects and the practical applications of civil disobedience among climate groups.

Theme 1: Background outside of climate activism:

- Would you like to tell us about your age/occupation/education outside of climate activism?
- Do you remember when and where you decided to join (*activist group*)?

Theme 3: Place in the organization

- Are you active in a group right now?
  - (If yes) Why that group?
  - (If no) why not anymore?
- Do you have any special responsibilities within your group?
- Does your group collaborate with other international organizations?
- In your own words, how would you describe the work you do at Extinction Rebellion?
- On a social level, how do you discuss climate activism with family and friends?

Theme 2: Legal consciousness

- Why and when did you decide to become a climate activist?
- Why would you say that activism is needed in the climate issue?

- We have done a few observations, and several activists say that them - or you - take action because the state does not. Would you agree or disagree with this statement?
- What does civil disobedience mean to you, and how do you see its use as a form of climate activism?
- Have you ever partaken in civil disobedience? What are your views on it?
  - *(from this question)* is it effectif/ not effectif and why?
  - *(from this question)* There are some people that advocate for a “reformed” view on climate activism, such as negotiations or organizing and signing petitions. To what extent do you think these work?
- Could you tell us about the last time you participated in a protest?
- How have you been treated by legal bodies, such as the police, politicians, or the courts? Would you say that this treatment was or unfair treatment?
  - *(if yes)* do you think it has to do with the fact that you being an aktivist?
  - *(and from this question)* How would you like for it to change?

Theme 4: The necessity defense

- Have you ever heard of the necessity defense? If so, could you explain what it means to you?
- Do you believe the necessity defense is a valid legal argument for climate activists? Why or why not?